

Jelige: SAS

U.S. Foreign Corrupt Practices Act

A külföldi korrupciós gyakorlatról szóló törvény hatálya és a magyar korrupciós
bűncselekmények szabályozásának kérdései

2014. június

Tartalomjegyzék

Bevezető gondolatok	3
I. A korrupcióról	5
I.I. A korrupció fogalmának körülírása	5
II. A U.S. Foreign Corrupt Practices Act	7
II.I. A külföldi korrupciós gyakorlatról szóló törvény	7
II.II. Az Igazságügyi Minisztérium	8
II.III. Az Értékpapír- és Tőzsdefelügyelet	9
III. Az FCPA rendelkezéseinek és alapelveinek bemutatása a gyakorlatban a Magyar és a Deutsche Telekom jogeset segítségével	11
III.I. A Magyar és Deutsche Telekom jogeset szereplői	11
III.II. Az FCPA rendelkezéseinek megsértése Macedóniában	12
III.III. Az FCPA rendelkezéseinek megsértése Montenegróban	13
III.IV. Az egyezség és a következmények	15
IV. A Foreign Corrupt Practices Act felépítése és alapelvei	19
IV.I. A személyi és területi hatály, valamint a joghatóság	19
IV.I.I. Kibocsátók: 78dd-1. §	20
IV.I.II. Belföldi illetőség: 78dd-2. §	20
IV.I.III. Alternatív joghatóság: 78dd-3. §	20
IV.II. A törvény hatálya alatt tartozó cselekmények köre	21
IV.III. Mit jelent a "korrupt" (corruptly) kifejezés?	22
III.IV. Mit jelent a "szándékosan" kifejezés és mikor vonatkozik ez valakire?	23
IV.IV. Mit jelent a "bármilyen érték" kifejezés?	24
IV.V. Ajándékok, utazás, szórakozás, és más dolog az érték	25
IV. VI. Jótékonyági hozzájárulások	26
IV. VII. Ki a külföldi tisztségviselő?	26
IV. VIII. Kifizetések harmadik személy részére (third party)	27
IV.IX. Milyen felelősséget kizáró okok vannak?	29
V. A magyar korrupcióellenes szabályozás áttekintése	30
V.I. A korrupciós bűncselekmények szabályozása a Btk-ban	30
V.II. Vesztegetés	32
V.III. Vesztegetés elfogadása	33
V.IV. Hivatali vesztegetés	33
V.V. Hivatali vesztegetés elfogadása	35
V.VI. Befolyás vásárlása	36
V.VII. Befolyással üzérkedés	36
VI. Összehasonlítás	39
Záró gondolatok	42
FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM	43

„This is human nature. But we are not as bad as you think.”¹

Bevezető gondolatok

A korrupciós bűncselekmények a gazdaság és a technika fejlődésének köszönhetően már behálózják a világot, éppen ezért az adott tényállás elemeiben olykor feltűnnek külföldi elemek is. Ezeknek az érdekessége abban rejlik, hogy felvetik a kérdést: ki, mi alapján és hogyan nyomozhat, járhat el, hogy megszüntessék a korrump tevékenységeket és magatartásokat. Ezekkel a kérdésekkel találkoztam jómagam is, mikor elkezdtem foglalkozni a külföldi korrupciós gyakorlatról szóló törvénnyel. Amerikai szervek jártak el és nyomoztak a tanulmányban tárgyalt eset felderítése során több délkelet-európai államban is. A választott témámról nincs magyar szakirodalom, forrás, azonban gyakorlati jelentősége kiemelkedően fontos, ahogyan azt majd a Telekom ügy is megmutatja. Az ügy Magyarországot is jelentős mértékben érintette

Meddig terjedhet az FCPA joghatósága? Vajon sérül-e az egyes államok szuverenitása? Mi szab határt a törvény alkalmazásának? Milyen ügyekben járhat el és kiket vizsgálhat? Melyek azok a rendelkezések, amik példát mutathatnak egy esetleges hazai korrupcióellenes törvény megalkotása során? Ezekre a kérdésekre adok választ a tanulmánnyal.

Véleményem szerint az FCPA alapelvei kiváló iránymutatók lehetnek egy későbbi, önálló² korrupcióellenes törvény megalkotásakor is. Ennek érdekében foglaltam össze a dolgozatban a magyar korrupciós szabályozást is, melyet utána összehasonlítottam az amerikaival. Alapelvek, bírói gyakorlat, törvények, rendelkezések kerültek párhuzamba egymással annak érdekében, hogy látszódjanak a különbségek és a hasonlóságok. Az amerikai törvény jobb érthetősége érdekében egy konkrét jogeseten keresztül mutatom be az alapelveket, rendelkezéseket és azok érvényesülését. Ez a jogeset a nagy port kavart Magyar és Deutsche Telekom korrupciós cselekményei körüli vizsgálódások és intézkedések. Nem véletlenül választottam ezt a jogesetet. Az amerikai törvény szerint az amerikai Igazságügyi Minisztériumnak és az amerikai Értékpapír- és Tőzsdéfelügyeletnek joga volt ahhoz, hogy a Deutsche és a Magyar Telekom korrupciós ügyleteivel kapcsolatban a bűncselekmény elkövetésének színhelyein, így hazánkban, Macedóniában és Montenegróban is eljárva

¹ Bandar bin Sultan, szaúd-arábiai szultán mondta ezt egy 2001-es interjúban, melynek témája a BAE System körüli korrupciós botrány. A szultán a korrupciós cselekmények egyik főszereplője volt és a véleményére voltak kíváncsiak az ügygel kapcsolatban. (Forrás: Black Money: <http://video.pbs.org/video/1114436938/>)

² A Magyar Büntető Törvénykönyv egy fejezetet szentel a korrupciós bűncselekmények szabályozására. Egy önálló törvénnyel úgy gondolom, hogy lényegesen erősebb lehetne a fellépés a korrupció ellen.

nyomozást végezzen. Mivel időközben már új Btk. lépett hatályba, ezért ez alapján vizsgáltam az egyes kérdéseket, de előrebecsátva elmondható, hogy egyértelmű fejlődés van a korrupciós bűncselekmények szabályozásában, összevetve a már több mint 30 éve hatályban lévő amerikai törvénnyel is. Ez mindenképpen pozitív változás, azonban vannak hiányosságok és problémák, melyek révén javítható lenne a helyzet.

A dolgozat nagyobb fejezetekből és rövidebb alfejezetekből áll. Az elején körbejárjuk a korrupció fogalmát, azonban konkrét fogalmat nem kívántam alkotni, valamint úgy gondolom illet nem is feltétlenül lehet. A korrupció túl tág és túlságosan is áthatja az egész rendszert (igen szélesen értelmezve a rendszert: politika, közigazgatás, egészségügy, vállalatok stb.), így pontos megfogalmazást nehéz találni. Olyan a korrupció, mint egy számítógépes vírus. Egyszer elindul, folyamatosan fejlődik, mindent kiiktat, tönkretesz és a legrosszabb, hogy fertőz. Egy megoldás lehet csak, újraterlepitni mindent. A korrupciót szociológiai kérdésnek is tartom, hiszen nagyban számít a társadalom felfogása, hozzáállása a vezetőkhez. Ezt a dolgozatban nem kívánom vizsgálni.

Következő lépésként a jogesetet ismertetem, melyek alapján folyamatosan fel fognak villanni alapfogalmak, joghatósági kérdések, melyeket az azt követő részben kívánok kibontani, hiszen az FCPA hatálybalépését és alapvető rendszerét ismertetem. Ez teszi ki a dolgozat nagyobb részét. Nóvumnak számít ez a feldolgozás, értelmezés, hiszen nincs magyar nyelvű forrás ebben a témában.

A későbbi jogeset és alapelvek után a magyar szabályozást mutatom be részletesen, amely által képet kapunk a mai rendszerről, tervekről és kritikákról. Alapvető probléma, hogy nincs önálló korrupcióellenes törvény, továbbá, hogy a korrupcióellenes szervrendszer túlságosan is szétaprózott és ellenőrizhetetlen. Láthatjuk majd, hogy az amerikai korrupcióellenes tevékenységi mozgástér igen kiterjedt és az ismertetett szervek határokat átlépő „hatalommal” rendelkeznek. A hatalom pozitív vagy negatív megítélése úgy vélem szubjektív, én abszolút pozitívként ítélem meg, addig ameddig az adott ország szuverenitása nem sérül és elsősorban az FCPA-ban megfogalmazott értékek mentén harcolnak a korrupció ellen.

Végül pedig egy összegző összehasonlítással zárom a dolgozatot – hiszen a tanulmány során a külföldi korrupciós törvény fogalmai mellé párhuzamba állítottam a magyar szabályozást is -, melyek révén tanácsokat szeretnék megfogalmazni és iránymutatást adni a magyar szabályozáshoz.

I. A korrupcióról

I.1. A korrupció fogalmának körülírása

A vesztegetés egyik fontos eleme az ajándék, amelyet az aktív fél ajánl fel a passzív félnek. Ez az ajándék azonban ellenszolgáltatáshoz kötött ajándék. A korrupciós cselekmények talán legfontosabb jellemzője továbbá a rejtve maradás, hiszen az aktív és passzív felek között olyan erős érdekegység áll fenn, amelynek felderítésére a hatóságok nem képesek. Számos szerző fogalom-elképzelését felhozhatnám példának, én azonban elhatárolom magam attól, hogy definiáljam a korrupció fogalmát. Ez úgy vélem egy hosszas gondolatmenetet vonna maga után, ami nem feltétlenül vezetne eredményre, hiszen „egyértelműen nem definiálható, nincs általánosan elfogadott definíció: rendkívül bonyolult, erősen strukturált, összetett társadalmi jelenség. Határai kultúráról kultúrára, korszakról korszakra változnak, így ma a fogalom is folyamatosan módosul.”³ Röviden azonban lehatárolom a korrupció értelmezési tartományát, illetve kiemelem azokat az alkotóelemeket, amik alkalmasak a körülírásra annak érdekében, hogy tisztább képet adhassak e jelenségről. Vannak olyan általánosan elfogadott korrupcióval kapcsolatos kritériumok, amelyek segítségével már közelítünk egy egységes definícióhoz, ezek pedig a következők: a korrupció nemkívánatos, káros jelenség; alattomos és nehezen felismerhető; mindig valamely hatalommal való visszaélést jelent; valamilyen haszonszerzés motiválja; minden esetben legalább két fél szükséges hozzá (aktív és passzív).⁴ Összefoglalva a fentieket, abban biztosak lehetünk, „hogy mindazok, akik a korrupcióról beszélnek, azt, amit korrupción értenek, károsnak tartják és elítélik, továbbá abban, hogy vannak olyan megnyilvánulások, cselekvések, amelyeket mindenki, aki a korrupció kifejezést használja, e fogalom alá von.”⁵

A korrupció egy globális probléma. Hátráltatja a gazdasági növekedést és elszívja az állami forrásokat a fontosabb területektől, mint például az egészségügytől, az oktatástól és az infrastruktúrától

A vesztegetés továbbá romboló hatással van a vállalkozásra, hiszen aláássa az alkalmazottak bizalmát a cég vezetői iránt, és elősegíti annak a magatartásnak az elterjedését,

³ Dr. Sántha György: A korrupcióról, a korrupció elleni küzdelemről, a korrupciós kockázatok felméréséről - http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:-2-ly4Y5BTEJ:integritas.asz.hu/uploads/files/Korrupciorol_SanthaGy_0217.ppt+&cd=3&hl=hu&ct=clnk&gl=hu&client=firefox-a (Letöltve: 2013. október 8.)

⁴ Korrupció Magyarországon, 2000, Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület East-West Management Institute, Budapest, 14-15. o.

⁵ Gombár Csaba – Hankiss Elemér – Lengyel László – Volosin Hédi: Írások a korrupcióról, 1998, Helikon – Korridor, Budapest, 1998. 10. o.

hogy a munkavállalók – mintegy „követve” a cégvezetők „példamutató” magatartását - más típusú kötelezettségszegést is elkövessenek, mint például a sikkasztást, a pénzügyi csalást, valamint a versenyellenes magatartás is idesorolható. A vesztegetés így növeli az üzleti kockázatok számát, amivel nem utolsó sorban a hírneve is veszélybe kerül a vállalkozásnak. Azok a cégek, melyek kenőpénzt használnak annak érdekében, hogy megnyerjenek egy üzletet, végül aláássák nemcsak a saját hosszú távú, de a legjobb befektetők érdekeit is. A továbbiakban a külföldi korrupciós gyakorlatról törvényt mutatom be és példaként a jogszabály gyakorlatban való megvalósulására hozott jogeset is ismertetésre kerül.

II. A U.S. Foreign Corrupt Practices Act

II.I. A külföldi korrupciós gyakorlatról szóló törvény

Az amerikai Kongresszus 1977-ben léptette életbe az U.S. Foreign Corrupt Practices Actet (FCPA vagy a Törvény), amely válasz volt az amerikai vállalatok általi, külföldi hivatalnokok körében elterjedt megvesztegetésekre. A Törvénytől azt várták, hogy majd megállítja, vagy legalábbis visszaszorítja a korrupciós tevékenységeket, magatartásokat. Sok reményt fűztek még ahhoz, hogy létrehoz majd egy olyan teret, ahol becsületes vállalkozások vannak, ezzel összefüggésben a nyilvánosságnak visszaadja a bizalmat, valamint integrálja a piacot. Az FCPA mind korrupcióellenes, mind számviteli rendelkezéseket is tartalmaz. A megvesztegetés ellenes rendelkezések tilalmakat tartalmaznak mind az amerikai személyeknek és vállalkozásoknak, mind a külföldi vállalatoknak, *ha az Egyesült Államok tőzsdéin jegyzett értékpapírjaik vannak*. Az utóbbi mondatrészt nagyon fontos kiemelni, hiszen ezáltal válik érthetővé, hogy miért vizsgálódhatott és járhatott el az amerikai Igazságügyminisztérium (DOJ – Department of Justice), valamint az amerikai Értékpapír- és Tőzsdefelügyelet (SEC - Securities and Exchange Commission) több államon keresztülívelő korrupciós bűncselekménnyel kapcsolatban.

A számviteli rendelkezések megkövetelik a pontos, folyamatos könyvelést és nyilvántartást, valamint előírják, hogy legyenek kidolgozva a megfelelő belső számviteli ellenőrzések. A számviteli szabályok tiltják az egyéneknek és a vállalkozásoknak, hogy tudatosan meghamisítsák a jegyzőkönyveket és nyilvántartásokat vagy tudatosan megkerüljék a belső kontrollrendszert.

A SEC kiderítette, hogy több mint 400 amerikai vállalat fizetett több százmillió dolláros kenőpénzt a külföldi kormányzati tisztviselőknek, hogy a tengerentúlon üzleteket biztosítsanak a számukra. A SEC arról is beszámolt, hogy a vállalatok titkos, ún. "megvesztegetési alapokat (*slush funds*)" használtak a célból, hogy illegálisan abból kampányokat finanszírozzanak az Egyesült Államokban, valamint korrupciós kifizetéseket teljesítsenek külföldi tisztviselőknek. Ezek mellett meghamisították a vállalati pénzügyi nyilvántartásukat, hogy ezeket a kifizetéseket elrejtse. A Kongresszus úgy tekintett az FCPA-ra, ami majd leállítja a kritikussá vált vállalati megvesztegetéseket, és amely majd patinás képet tud létrehozni az amerikai vállalatokról, csökkenti a közvélemény bizalmatlanságát az amerikai cégek pénzügyeit illetően és lehetővé teszi a piac hatékony működését.

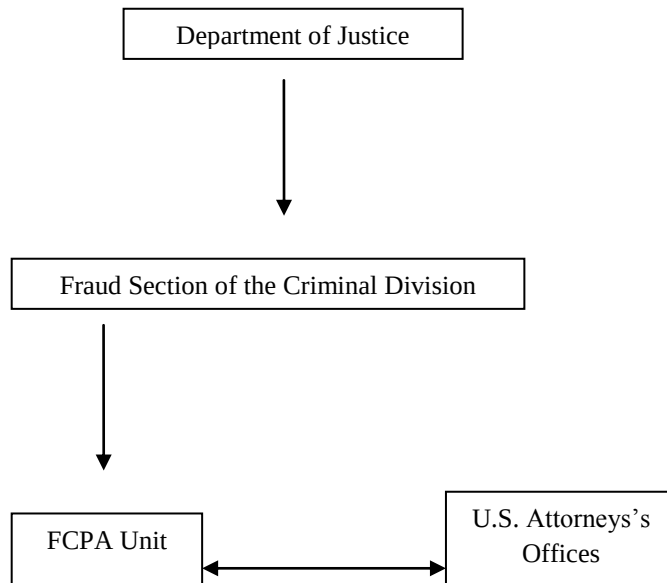
1988-ban a Kongresszus kérte az amerikai elnököt, hogy tárgyaljon egy nemzetközi szerződésről a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (*Organisation for Economic Co-operation and Development - OECD*) tagjaival, hogy megtiltsák a vesztegetést a nemzetközi üzleti tranzakciók során azokkal az országokkal, melyek az Egyesült Államok főbb kereskedelmi partnerei. A további tárgyalások eredményeként született meg a „*Convention on Combating Bribery of Foreign Officials in International Business Transactions*” (*Egyezmény a külföldi hivatalos személyek megvesztegetése elleni küzdelemről a nemzetközi kereskedelmi ügyletekbe*)⁶, amely többek között kötelezi a feleket, hogy nyilvánítsák bűncselekménynek a külföldi tisztviselők megvesztegetését. 1998-ban módosították az FCPA-t, hogy megfeleljen a *megvesztegetés elleni egyezmény* követelményeinek. Az FCPA a következő, jelentősebb módosításokkal bővült: (1) „illetéktelen előny” szerzésének visszafizetése, (2) a törvény kiterjed a nemzetközi szervezetekben lévő „külföldi” hivatalnokokra. A korrupcióellenes egyezmény 1999. február 15-én lépett hatályba az Egyesült Államokban. Az alábbiakban a SEC és a DOJ szervezeti felépítését és tevékenységi körét, valamint a jogesetben szereplő természetes és jogi személyeket ismertetem.

II.II. Az Igazságügyi Minisztérium

Az FCPA alkalmazására büntető joghatósága az Igazságügyi Minisztériumnak van. A törvény személyi hatálya kiterjed a jogi személy gazdasági társaságokra, természetes személyként pedig kibocsátó tisztségviselőjére, igazgatójára, alkalmazottjára vagy képviselőjére, illetve bárkire, akinek a gazdasági társaságban tulajdonrésze van. Az Igazságügyi Minisztériumon belül a Csalási Részleg Bűnügyi Osztályának⁷ van elsődleges hatásköre minden FCPA vonatkozású ügyben. Az FCPA-hoz kapcsolódó kérdéseket elsősorban az FCPA Unit kezeli a Fraud Section of the Criminal Division-on belül, rendszeresen együtt dolgozva a szövetségi ügyészekkel (U.S. Attorneys’ Offices) szerte az országban.

⁶ Röviden Anti-Bribery Convention, ami magyarul „megvesztegetés elleni egyezmény”-t jelent.

⁷ Főbb profilja az értékpapír és tőkepiaci csalás, lényegében a gazdasági típusú bűncselekmények.

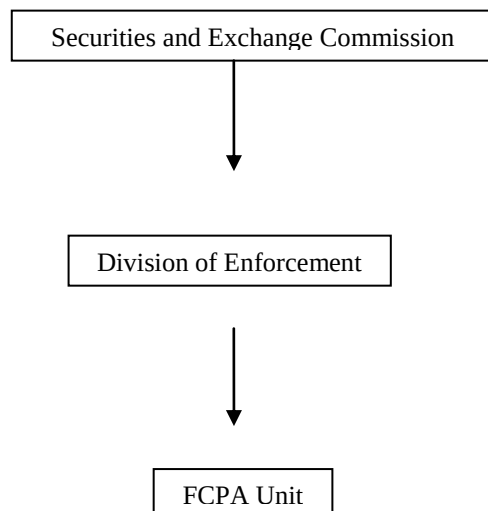
1. ábra: Az amerikai Igazságügyi Minisztérium szervezeti felépítése (az FCPA vonatkozásában)⁸

II.III. Az Értékpapír- és Tőzsd felügyelet

A polgári eljárásban tulajdonképpen igazgatási, szabályozási tevékenységet végez. 2010-ben, az Értékpapír- és Tőzsd felügyelet Végrehajtási Osztálya Washingtonban és a regionális irodákban létrehozott egy szakemberekből álló FCPA Unitot⁹, hogy kifejezetten az FCPA végrehajtására összpontosítsanak. Az FCPA Unit vizsgálja az FCPA potenciális megsértését, könnyíti a koordinációt az Igazságügyi Minisztérium FCPA tevékenysége és más szövetségi, nemzetközi bűnüldözési partnerek között: szakértői véleményeket bocsát ki, az FCPA következetes érvényesítésének támogatására tesz erőfeszítéseket, tippeket és panaszokat elemez, és az állítólagos külföldi vesztegetési ügyekre hívják fel a figyelmet. Továbbá folyamatosan tájékoztatja közvéleményt annak érdekében, hogy felhívják a figyelmet a korrupció elleni erőfeszítésekre és reklámozzák a jó vállalatirányítási programokat.

⁸ Saját ábra az „A Resource Guide to the U.S. Foreign Corrupt Practices Act” alapján.

⁹ Az FCPA Unit fenntartja a "Spotlight on FCPA" részt a SEC honlapján <http://www.sec.gov/spotlight/fcpa.shtml>. A honlap rendszeresen van frissítve, általános információkat ad a törvényről, vannak FCPA-t érintő linkek, anyagok a SEC végrehajtási intézkedéseivel kapcsolatban, beleértve a szövetségi bírósági kereseteket és a közigazgatási eljárásokat, továbbá egyéb hasznos információkat.

2. ábra: Az amerikai Értékpapír- és Tőzsdefelügyelet szervezeti felépítése (az FCPA vonatkozásában)¹⁰

¹⁰ Saját ábra az „A Resource Guide to the U.S. Foreign Corrupt Practices Act” alapján.

III. Az FCPA rendelkezéseinek és alapelveinek bemutatása a gyakorlatban a Magyar és a Deutsche Telekom jogeset segítségével

III.I. A Magyar és Deutsche Telekom jogeset szereplői

A történetnek négy főszereplője van, melyek a következők. A *Magyar Telekom* egy részvénytársaság, amely a magyar jogszabályok alá tartozik, Budapest központtal. A Magyar Telekom a legnagyobb telekommunikációs cég Magyarországon. A cég leányvállalatai Macedóniában, Montenegróban, és más országokban is jelen vannak. A szóban forgó időszakban a Magyar Telekom értékpapírai az American Depository Receipts-en ("ADR"¹¹-ek) keresztül voltak jegyezve a New York-i tőzsdén (New York Stock Exchange - "NYSE"). 2010. november 12-én a Magyar Telekomot kérelemre törölték a kereskedelemről (NYSE-ből).

A *Deutsche Telekom* egy, a német jog hatálya alá tartozó részvénytársaság, melynek központja a németországi Bonnban van. 2000 júliusában a Deutsche Telekomnak mintegy 60%-os részesedése volt a Magyar Telekomtól, így a Magyar Telekom eredményei a Deutsche Telekom konszolidált mérlegében is szerepeltek. A szóban forgó időszakban a Deutsche Telekom értékpapírai ugyancsak az American Depository Receipts-en ("ADR"-ek) keresztül voltak jegyezve az amerikai tőzsdén (New York Stock Exchange ("NYSE")). 2010. június 18-án a Deutsche Telekomot kérelemre törölték a kereskedelemről (NYSE-ből).

A *Makedonski Telekomunikacii AD Skopje* ("MakTel"), korábbi állami tulajdonú távközlési szolgáltató volt Macedóniában. 2001 januárjában a Magyar Telekom megelőzve az ajánlattevőket részleges tulajdont szerzett MakTel-ből, a macedón kormánytól a privatizáción keresztül. 2004 végére a Magyar Telekom kizárólagos tulajdont szerzett, körülbelül 51%-os részesedést a MakTelből, további részvények vásárlás révén pedig a macedón kormánytól és a magánbefektetőktől. A Magyar Telekom jelenleg egy teljes tulajdonú részvénytársaságban tartja a MakTel részvényeit. A macedón kormány pedig 35%-os részesedést tart magánál a MakTelből.

A *Telekom Crne Gore AD* (n / k / a *Crnogorski Telekom*) ("TCG") a korábbi állami tulajdonú nyilvános távközlési szolgáltató Montenegróban. 2005 márciusában a privatizáció keretében, a Magyar Telekom mintegy 51%-os részesedést vásárolt meg a TCG-ből a

¹¹ Máshol kibocsátott értékpapír feletti rendelkezési jog.

montenegrói kormánytól, ugyanakkor további 22%-ot vásárolt meg a kisebbségi részvényesektől.

III.II. Az FCPA rendelkezéseinek megsértése Macedóniában

2005-ben és 2006-ban, a Magyar Telekomnak dolgozó felső vezetők korrupt módon befolyásolták a macedón kormányt és a politikai pártok vezetőit annak érdekében, hogy hozzájáruljanak egy megállapodáshoz, amely a Magyar Telekomnak üzleti és szabályozási előnyöket tartalmazott. A korábbi vezetők engedélyével, a Magyar Telekom leányvállalata Macedóniában legalább 4.875.000 €-t fizetett, hogy - harmadik fél segítségét igénybe véve - egy sor színlelt "marketing" és "tanácsadói" szerződést kössön.

2005 elején, a macedón parlament elfogadta az *új elektronikus hírközlési törvényt*, amelynek célja, hogy a távközlési piacot liberalizálja oly módon, hogy az kedvezőtlen lett volna a Magyar Telekom számára. Többek között, a törvény felhatalmazta a távközlési szabályozó testületet Macedóniában, hogy nyilvános pályázatot tartsanak a működési engedéllyel kapcsolatban egy harmadik mobiltelefon-üzlet számára, amely közvetlen verseny fél lett volna Macedóniában a Magyar Telekom leányvállalata, a MakTel ellen. Továbbá emelkedtek a frekvencia díjak és egyéb szabályozási terhek is. A korábbi vezetők kidolgoztak egy olyan tervet, melynek révén - a macedón koalíciós kormányban mindegyik politikai párton belül - korrupt módon befolyásolták a kormányzati tisztviselőket annak érdekében, hogy szabályozási előnyöket szerezzenek a Magyar Telekomnak. Körülbelül 2005 májusában két korábbi vezető jóváhagyott egy titkos megállapodást egy magas rangú macedón kormányzati tisztviselővel, hogy késleltesse vagy lehetőség szerint zárja ki az engedély kibocsátását a harmadik fél számára, és enyhítse a törvény más káros hatásait, beleértve azt is, hogy a MakTelnek ne kelljen nagyobb gyakorisággal különféle díjakat fizetni.

Körülbelül 2005 augusztusában két korábbi vezető megkötött egy hasonló titkos megállapodást a vezető macedón kormányzati tisztviselőkkal és a többi politikai párttal, hogy megkapják az üzleti és szabályozási előnyöket. Ezek a megállapodások jogellenesek voltak. Egyrészt a macedón törvény szerint, mivel sértette a nem sokkal azelőtt elfogadott *Kommunikációs Távközlési Törvényt*, másrészt a tisztviselők figyelmen kívül hagyták a törvényes feladataikat, és nem voltak megfelelően rögzítve a hivatalos kormányzati dokumentumok sem. A macedón kormányzati tisztviselők hozzájárultak a megállapodáshoz,

miután a Magyar Telekom egykori vezetői a közvetlen kifizetésekre 10 millió €-t különítettek el, amit három részletben utaltak 2005 júniusa és 2006 júniusa között a kormányzati tisztviselők számára. 2005 és 2006 között - mivel a Magyar Telekom megkapta a megállapodásban ígért előnyöket - a Magyar Telekom egykori vezetői engedélyezték a kifizetést a MakTel és a Magyar Telekom más leányvállalatai által, így 4.875.000 €-t utaltak egy görög közvetítő számára, hogy ő legalább hat hamis "sikerdíjas" szerződésen keresztül fizesse ki a "tanácsadó" és a "marketing" szolgáltatásokat. Az egyetlen példányát a kormányzati tisztviselőkkel való megállapodásnak a görög közvetítő megtartotta. A Magyar és a Deutsche Telekomon belül mindenki számára ismeretlen megállapodás holléte és igazi célja, kivétel a korábbi vezetőket, valamint a kisszámú további résztvevőket.

A korábbi vezetők különféle módokon, sikeresen megkerülték a Magyar Telekom belső ellenőrzését, ezzel pedig megmenekültek a nyomozástól. A „tanácsadói” és a „marketing” címmel kötött szerződéseket 2005-ben és 2006-ban is visszadátumozták vagy teljesítettnek tüntették fel. A kifizetések és felajánlások eredményeként, a macedón kormány elhalasztotta a harmadik mobiltelefon-cég bevezetését 2007-ig, amikor is (1) egy köztes választás történt, és az új koalíciós kormány szerzett ellenőrzést Macedóniában, és (2) a korábbi vezetők lemondtak a Magyar Telekomnál. Azok a kifizetések, amelyek e szerződések alatt jöttek létre, rögzítésre kerültek a Magyar Telekom jegyzőkönyveiben és nyilvántartásaiban, azonban ezek nem tükrözték pontosan a szerződések célját, és azt, hogy mi alapján készültek. Emellett pedig összevonták őket a Deutsche Telekom pénzügyi kimutatásaival, így azok kevésbé voltak feltűnőek. *Abban az időben, amikor a kifizetések történtek, a Magyar Telekom és a Deutsche Telekom nem rendelkezett megfelelő belső számviteli ellenőrzési rendszerrel, így nem volt ésszerű biztosíték arra, hogy az ügyletek jogszerűen és megfelelően legyenek rögzítve.*

III.III. Az FCPA rendelkezéseinek megsértése Montenegróban

2005-ben a Magyar Telekom és leányvállalatainak egykori vezetői korrupst módon befolyásolták a montenegrói kormányzati tisztviselőket annak érdekében, hogy megszerezzék a TCG-t, a korábban állami tulajdonú távközlési vállalatot. A terv előmozdítása érdekében a Magyar Telekom és leányvállalatai 7.350.000 €-t fizettek négy hamis tanácsadói szerződés alatt azért, hogy kedvező feltételeket teremtsenek a Magyar Telekom számára, így megkönnyítve a TCG bekebelezését. 2004 októberében a montenegrói kormány kiadott egy

pályázatot a privatizálásra, a mintegy 51%-os részesedésű állami távközlési vállalatból, a TCG-ből. A Magyar Telekom ajánlatot nyújtott be, amelyben arra törekedett, hogy egy szuper-többségi tulajdoni hányadot szerezzen, amely a kormány 51%-os részesedéséből, továbbá magánbefektetők kisebbségi részesedéséből tevődött volna össze, így a Magyar Telekom tulajdonába került volna a TCG legalább kétharmada. Az Magyar Telekom Igazgatósága - a Deutsche Telekom Igazgatótanácsa döntése szerint - korlátozta az árat, amelyet képesek és hajlandók voltak fizetni a részvényekért. A Magyar Telekom ajánlata a kormány részvényeiért ahhoz a feltételhez volt kötve, hogy később a tervezett ütemben képes lesz megszerezni a kisebbségi részesedéseket. Ahogy várható volt a Magyar Telekom nyert a nyilvános pályázati eljárásban. A részvények adás-vételi szerződését végül megkötötték. 2005 márciusában, a Magyar Telekomnak végül sikerült megszereznie mintegy 73%-os részesedést a TCG-ből, de csak miután a kormányzati tisztviselők rávették a montenegrói kormányt, hogy az járuljon hozzá ahhoz a kiegészítéshez, hogy a Magyar Telekom 0.30 € ad egy részvényért a magánbefektetőknek. Ezáltal a montenegrói kormány megkönnyítette a Magyar Telekomnak a TCG részvényeinek megvásárlását a kisebbségi részvényesektől. Ezek után utasították a korábbi vezetők a Magyar Telekomot, valamint a TCG-t és tagjaikat, hogy intézzenek kifizetéseket egy harmadik fél számára. A Magyar Telekom két, közel azonos szerződést kötött két külső (3. fél) tanácsadóval, állítólag azért, hogy azok segítséget nyújtsanak további részvények vásárlásánál a kisebbségi részvényesektől.

A tanácsadók természetesen álvállalatok voltak, melyeknek székhelyei a Mauritiusi Köztársaság és a Seychelle Köztársaság voltak. Ezek még sohasem nyújtottak szolgáltatást a Magyar Telekom és a Deutsche Telekom számára, és az egyik szervezet nem is volt jogszerűen bejegyezve, mikor a szerződést állítólag aláírták. Két korábbi vezető a Magyar Telekom nevében végrehajtotta a kifizetést, miután a Magyar Telekom már megszerezte a TCG-t, azonban megint visszadátumozta a szerződéseket. Ezek a szerződések elrejtették a szerződések tényleges haszonhúzóit (*parties-in-interest*). A dokumentumok állítólag igazolják a tanácsadók cselekményeit a szerződések során, és azt a látszatot keltik, hogy a tanácsadók jogszerű szolgáltatásokat nyújtottak. 2005. május 12. és május 20 között, a Magyar Telekom korábbi vezetői utasítására két kifizetést - összesen 4.470.000 €-t - hajtottak végre a szerződések alatt.

A TCG és leányvállalatai további két tanácsadói szerződést kötöttek 2005-ben, amelyek TCG felvásárlásához kapcsolódtak. Mindkét szerződést a korábbi vezetők jóváhagyásával hajtották végre. Ezek közül a szerződések közül az egyik azt tartalmazta, hogy egy New York központú ügyféltől kapott segítséget a Magyar Telekom a TCG

megszerzésével és integrációjával kapcsolatban. Az egyik egykori vezető a TCG leányvállalata nevében aláírta a szerződést és ismételtén visszadátumozta. A TCG leányvállalata 580.000 €-t folyósított jelen szerződés keretében. Ennek a szerződésnek valójában az volt a célja, hogy elrejtse egy magas rangú montenegrói kormányzati tisztviselő testvérének juttatott kifizetést, amely egy, a szerződésben jelölt személyen keresztül lett végrehajtva. A tisztviselő húga valójában semmilyen szolgáltatást sem tett a Magyar Telekom, illetve a TCG részére. A jelen szerződés alapján a Magyar Telekom hamisan rögzítette a kifizetést, mintegy tanácsadói ráfordításként színlelve a számviteli könyvekért és nyilvántartásokért.

A másik színlelt tanácsadói szerződést egy álcéggel kötötték, London székhellyel. A szerződés értelmében, az állítólagos tanácsadó a Magyar Telekomnak stratégiai tanácsokat adott a délkelet-európai távközlési piaccal kapcsolatban. Mindazonáltal a jelentések közül semelyiket sem nyújtotta tanácsadó, egyik sem képviselt eredeti munkát, nem nyújtottak jogszerű szolgáltatásokat a Magyar Telekom számára. Bár a TCG leányvállalata 2.300.000 €-t fizetett a tanácsadóknak 2005. november 7. és december 28. között, a Magyar Telekom könyvvizsgálóinak értékelése szerint a jelentés körülbelül 20.000 € volt valójában.

Összefoglalva a fentieket, általánosságban elmondható, hogy a tanácsadói szerződések (1) rejtve hagyták a valós szerződő feleket, (2) nem írták le pontosan a felek részére nyújtott valódi szolgáltatásokat, (3) sikeresnek lettek beállítva, holott akkor jöttek létre, miután a tárgyhoz tartozó szolgáltatásokat már más szolgáltatók teljesítették (4) nem volt törvényes üzleti céljuk, és (5) támogatták a hamis tanúsítványokat, valamint koholt bizonyítékkal támasztották alá az eredményeket.

III.IV. Az egyezség és a következmények

Mint várható volt, sokáig nem lehetett ezeket a cselekményeket titokban tartani. A jegyzőkönyvekben, számlakönyvekben, illetve egyéb dokumentumokban a számok eltérése szemet szűrt néhány munkavállalónak, mely eltérésekre nem tudtak ésszerű magyarázatot adni a vezetők. „A Magyar Telekom magasabb rangú tisztviselői arra használták fel a hamis szerződéseket, hogy több millió dollárt utaljanak olyan külföldi hivatalnokoknak járó korrump fizetésekben, akik segíteni tudtak nekik távol tartani a versenytársakat és így üzleteket nyerni.”¹² Mondta Kara Novaco Brockmeyer, a SEC Enforcement Division's FCPA Unit

¹² http://nol.hu/gazdasag/21_milliardot_fizet_a_telekom_amerikaban?ref=sso

főnöke. „Szándékosan úgy építették fel a hamis szerződéseket, hogy a belső ellenőrzéseket elkerüljék, és amikor kérdések merültek fel a tanácsadói szerződések körül, akkor újrakonfigurálták őket értékesítési szerződéseként, ezáltal egy részletesebb vizsgálatot kerültek meg és meghosszabbították tervüket.”¹³ A SEC által támadott három korábbi felsővezető - akik a Magyar Telekomnál a megvesztegetéseket irányították - Straub Elek, Balogh András, valamint Morvai Tamás volt. A rájuk vonatkozó polgári per e tanulmány keretei között nem került feldolgozásra. A SEC panasza Straub, Balogh és Morvai ellen az volt, hogy megszegették vagy elősegítették a megszegéseket, ezeket feljegyzések, felvételek és az FCPA belső ellenőrzése is alátámasztották. Továbbá tudatosan kerültek meg a belső ellenőrzéseket és hamisították meg a feljegyzéseket és jegyzőkönyveket, valamint hamis nyilatkozatokat állítottak elő a vállalat könyvvizsgálójának.

A SEC célja az volt, hogy a vagyoni előnyt elvonják és pénzbüntetéseket szabjanak ki a bűncselekmények miatt. Büntetőjogi szempontból mindkét cég ellen elhalasztották a vádemelést.¹⁴ A két vállalat elleni polgári perben a következő ítéletek születtek. A vizsgálatok szerint a Magyar Telekom megsértette az FCPA már említett és részletezett 15 USC § 78dd-l. §-át.

A másik rendelkezés, melyet mind a Magyar, mind a Deutsche Telekom megszegett az FCPA 15 USC § 78m (b) (2) (A) és (B) bekezdését érintette: „*78m (b) A jelentés formája; számlakönyvek, nyilvántartások és belső számvitel; irányelvek. (2) Minden kibocsátó, akinek birtokában van az ezen cím 78l szakasza értelmében regisztrált kategóriájú értékpapír, és minden kibocsátó, aki az ezen cím 78o(d) szakasza értelmében köteles jelentéseket benyújtani, a következőket hajtja végre: (A) megnyit és fenntart számlakönyveket, nyilvántartásokat és számlákat, amelyek a megkívánt részletességgel, pontossággal és korrekt módon tükrözik a kibocsátó eszközeit érintő tranzakciókat és intézkedéseket; és (B) létrehoz és fenntart egy olyan belső számviteli ellenőrzési rendszert, amely ésszerű biztosítékot képes nyújtani...*”

Röviden, ahogyan a tanulmány elején is ki lett emelve, az FCPA számviteli rendelkezései megkövetelik a pontos, folyamatos könyvelést és nyilvántartást, valamint előírják, hogy legyenek kidolgozva a megfelelő belső számviteli ellenőrzések. Ennek ellenére, amikor a kifizetések történtek, a Magyar Telekom és a Deutsche Telekom nem rendelkezett megfelelő belső számviteli ellenőrzési rendszerrel, így nem volt ésszerű biztosíték arra, hogy

¹³ http://nol.hu/gazdasag/21_milliardot_fizet_a_telekom_amerikaban?ref=sso

¹⁴ Vádemelés elhalasztása: non prosecution agreement. Lényegében annyit jelent, hogy a bíróság, az okirat benyújtása és jóváhagyása után, megállapítja a büntetőjogi felelősséget. A másik fél (jelen esetben a Magyar és a Deutsche Telekom) a tényeket elismeri, és abban az esetben, ha vádemelésre kerülne sor, akkor ezeket a tényeket nem fogja vitatni. Ezáltal a bíróság úgymond „bezsákolja” az ügyet.

az ügyletek jogszerűen és megfelelően legyenek rögzítve, valamint a könyvelést és nyilvántartást sem vezették a jogszabályoknak megfelelően.

Egyezség útján végül lezárták a vizsgálatot és kiszabták a társaságra a fizetendő összeget, ami 90, 8 millió amerikai dollár (21,8 milliárd Ft), a vádemeléstől pedig, mint említettem, elálltak. „A SEC ugyanis 2011. december végén végleges egyezséget (settlement-et) kötött a céggel, és a kibocsátó megállapodott az Egyesült Államok Igazságügyi Minisztériumával (Department of Justice, DOJ) is. A magyar cég 90,8 millió dollár, azaz 21,8 milliárd forint úgynevezett „vagyon elvonása” (disgorgement) összeget, bírságot és kamatot fizetett. Cserében a SEC lezárta a vizsgálatot, a DOJ pedig vállalta, hogy - ha a következő két évben jó magaviseletű lesz a társaság -, két év elteltével végleg ejti a vádakát.”¹⁵ Ez az összeg azonban eltörpül amellel, amennyit a vállalatok a korrupcióval megszereztek, azonban ezt az összeget valószínűleg sosem fogjuk megtudni.

Érdekes kérdés az, hogy egy ilyen volumenű korrupciós botrányt, hogyan tudtak viszonylag gyors és enyhe szankciót tartalmazó egyezséggel lezárni. Mivel az ügy napvilágra kerülése után, már mindenki számára egyértelmű volt, hogy mik történtek, igyekeztek olyan emberekre hárítani a felelősséget, akik már eltűntek a színről, így jóformán nem találtak személyeket, akikre rá lehetett volna bizonyítani a cselekményeket. Továbbá a Magyar Telekomnak sok fontos részvényese van. A Deutsche Telekom birtokolja a vállalat 60 %-át. Kétségtől a Deutsche Telekom akarta, hogy a Magyar Telekom korrupciós cselekményeinek gyorsan és tisztán legyenek vége. A korrupciós botrány hatalmas főcímet csinált 2007-ben és 2008-ban az újságokban. Végül pedig, a magyar kormány a Magyar Telekom egy „aranyrészét” birtokolja és az EU-ba való belépéssel Magyarország vezetői nem akartak volna egy valószínűleg hosszadalmas korrupciós botrányt.

2013-ban is még folyamatban voltak a nyomozások az üggyel kapcsolatban és még mindig nincs lezárva, feltárva. „New Yorkban ugyanis éppen egy polgári per elindításáról alkudoznak a felek. Egyik oldalon az Értékpapír- és Tőzsdefelügyelet (Securities and Exchange Commission - SEC) ügyvédei. A másik oldalon három egykori MT-vezető, mint magánszemély (Straub Elek volt vezérigazgató, Balogh András stratégiai igazgató és a külföldi akvizíciókért felelős Morvai Tamás) neves New York-i és washingtoni ügyvédei. A legsúlyosabb gyanú szerint a mindenféle nemzetközi céggel kötött szerződés részben különböző kormányhivatalnokok megvesztegetését szolgálta, hogy ezáltal a Magyar Telekom

¹⁵ Újabb per indulhat a Telekom balkáni szerződése miatt - http://figyelo.hu/cikk_print.php?cid=383625 újabb per indulhat a telekom balkani szerzodesei miatt (Letöltve: 2014. március 1.)

sikeresen növelje részesedését, vagy éppen távol tartsa a konkurenciáját. Az érdekeltek állításai szerint az amerikai jogászok hiába néztek át 26 millió oldalnyi, négy különböző nyelven íródott e-mail levelezést, hiába hallgattak meg több mint 100 embert, illetve hiába folytattak hat ország hatóságai is (Magyarországon, Macedóniában, Montenegróban, az Egyesült Államokban, Németországban és Görögországban) költséget nem kímélő nyomozásokat, így sem sikerült semmilyen kétes célt bizonyítani. ... Magyarországon hivatalosan még vizsgálódik a Központi Nyomozó Főügyészség (KNYF). ... Az amerikai polgári eljárásban egészen pontos, napra lebontott menetrend van arról, hogy kinek, meddig, maximum hány oldal terjedelemben, milyen anyagokat lehet betérjesztene, milyen szóbeli egyeztetések zajlanak, és milyen döntések maradnak az illetékes bíróra. Jelenleg még mindig csak tárgyalás előtti szakaszban van az ügy, vagyis azon megy a vita, hogy van-e az amerikai bíróságnak egyáltalán joghatósága, illetve elévült-e az, ami történt. A bíró mindezt hamarosan eldönti. A magyar menedzserek és ügyvédek abban bíznak, hogy nem lesz eljárás, ám ha mégis, akkor az akár 3-4 évig elhúzódó pernek végül három kimenetele lehet: felmentés, bírság, megállapodás (settlement). A védők tehát bizakodnak, remélik, hogy nem lesz tárgyalás, de ha be is indul, rengeteg kérdőjel van. Sikerül-e majd a bíróságnak tanúkat meghallgatnia? Ha elmarasztaló ítélet születne, milyen esélyekkel illetékes bárki azt végrehajtani, behajtható-e a bírság? A személyes tétok szerint az érintett vezetők a bírságon kívül még azt kockáztathatják, hogy olyan tiltást kapnak, hogy nem vállalhatnak amerikai társaságban tisztséget. S megmarad az örök kétely is: megtudjuk-e valaha minden kétséget kizáróan, hogy mi történt? Ha a SEC gyanúja megalapozott, lesz-e annak további következménye? Ha pedig nem, akkor végül is miért fizetett egy magyar cég közel 50 milliárd forintot az amerikai költségvetésbe, illetve amerikai ügyvédeknek?”¹⁶

Ezek a kérdések is igen érdekes irányba vezethetnek el minket. Következőkben a Törvény alapelveit mutatom be, ezáltal választ kaphatunk a felmerülő kérdésekre.

¹⁶ U.o.

IV. A Foreign Corrupt Practices Act felépítése és alapelvei

Az FCPA a nemzetközi korrupció problémájával két módon foglalkozik: az egyik a megvesztegetés elleni rendelkezések, amelyek tiltják az egyének és a vállalkozások általi megvesztegetéseket, melyeknek célja a külföldi kormányzati tisztviselők befolyásolása, hogy üzletet szerezzenek vagy tartsanak meg. A másik a számviteli előírások, amelyek bizonyos nyilvántartási és belső ellenőrzési követelményeket írnak elő a kibocsátóknak, és megtiltják, hogy az egyének és a vállalatok tudatosan meghamisítsák a kibocsátó könyveit és nyilvántartásait vagy megkerüljék, esetleg egyszerűen elhagyják a kibocsátó belső kontrollrendszerét. Az FCPA alapján a hatóságok érvényesíthetnek polgári és büntetőjogi igényeket, alkalmazhat szankciókat és jogorvoslatok, ideértve a bírságokat, vagyoni előny elvonását, valamint végső esetben szabadságvesztést is. Az FCPA megtiltja a kifizetést, a kifizetésre való ígéretet, a felhatalmazást pénzbeli kifizetésre, vagy bármi érték (*anything of value*) adását egy külföldi tisztségviselő személy befolyásolása érdekében, hogy ez által határozatot vagy törvényt hozzon a külföldi hivatalban az ő hivatalos minőségében, továbbá hogy biztosítsa minden más helytelen előny megszerzését vagy megtartását. Itt is hasonlóság a két szabályozás között a jogtalan előny és a helytelen előny fogalmainak használata.

IV.I. A személyi és területi hatály, valamint a joghatóság

Az FCPA megvesztegetés-ellenes rendelkezései három kategóriába tartozó személyekre és szervezetekre vonatkozik: (1) a "kibocsátókra (*issuers*)" és annak tisztségviselőit, igazgatóit, alkalmazottait, ügynökeit, és a részvényeseket foglalja magába, (2) "a belföldi vállalkozásokra (*domestic concerns*)", és azok tisztségviselőit, igazgatóit, alkalmazottait, ügynökeit, és a részvényeseket foglalja magába. Végül az (3) egyes személyek és szervezeteket, akik mások, mint a kibocsátók és a hazai vállalatok, de az Egyesült Államok területi joghatósága kiterjed rájuk. A magyar szabályozás nem írja le *expressis verbis* a csoportokat (azon kívül, hogy hivatalos személy, külföldi hivatalos személy) hiszen egyes esetekben a törvény hatálya alá tartozik elsősorban a gazdasági vesztegetés esetén a céggel egyéb szerződéses viszonyban álló személy is, tehát nemcsak a „dolgozó”.

Személyi hatály

IV.I.I. Kibocsátók: 78dd-1. §.

Az FCPA szerint a cég "kibocsátó" ha nyilvántartott értékpapírját az Egyesült Államokon belüli forgalmazás céljából regisztrálta az Értékpapír-piaci törvény 12. §-a szerint az Értékpapír- és Tőzsdefelügyeletnél. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy minden olyan cég, amelynek jegyzett értékpapírja van a nemzeti értékpapír-tőzsdén az Egyesült Államokban, vagy a cégnek jegyzett értékpapírja van az Egyesült Államokban, és megkövetelik, hogy időszakos jelentéseket tegyen a SEC-nek, az kibocsátó. A törvény tehát nem csak azokra vonatkozik, akik az Egyesült Államokban bocsátottak ki értékpapírt, hanem a máshol kibocsátott értékpapírjukat az USA-ban való forgalmazás céljából regisztrálták. 2011. december 31-én 965 külföldi vállalatot regisztrált a SEC.

IV.I.II. Belföldi illetőség: 78dd-2. §.

Az FCPA a „belföldi illetőségű természetes és jogi személyekre is vonatkozik. A „belföldi illetőség” kifejezés a következőket jelenti: „(A) Bármely személy, aki az Egyesült Államok állampolgára vagy lakosa; és (B) Bármely vállalat, társulás, egyesület, részvénytársaság, vagyongazdálkodó által irányított vállalkozás, jogi személyiséggel nem rendelkező társaság vagy magánvállalkozás, amelynek székhelye az Egyesült Államokban van, vagy amely az Egyesült Államok egyik államának, az USA tagállamaként működő nemzetközösségnek vagy az Egyesült Államok felségterületének törvényei értelmében szerveződött.” Tisztségviselőkre, igazgatókra, alkalmazottakra, ügynökeire, illetve a részvényesek nevében eljáró belföldi érdekeltekre is kiterjed, köztük külföldi állampolgárokra vagy cégekre is.

Területi hatály

IV.I.III. Alternatív joghatóság: 78dd-3. §.

„(1) Bármely kibocsátó, aki az Egyesült Államok vagy az Egyesült Államok egy államának, felségterületének, érdekképviselőjének vagy nemzetközösségi tagjának vagy közigazgatási területének törvényei értelmében szerveződött és akinek birtokában van az ezen cím 12. szakasza értelmében regisztrált kategóriájú értékpapír, vagy aki ezen cím 15(d) szakasza értelmében köteles jelentéseket benyújtani, illetve bármely egyesült államokbeli személy, aki az ilyen kibocsátó tisztségviselője, igazgatója, alkalmazottja vagy képviselője, illetve az ilyen

kibocsátó nevében rendelkező bármely részvényes törvénytelenül jár el, ha korrupt módon elkövet egy tettet az Egyesült Államokon kívül annak érdekében, hogy előmozdítson egy ajánlatot, fizetést, fizetésre tett ígéretet, vagy elősegítse bármely összeg kifizetésének jóváhagyását, vagy ajánlat, ajándék, ajándékra tett ígéret vagy bármely értékes dolog ajándékozásának a jóváhagyását az ezen szakasz (a) alszakaszának (1), (2) és (3) bekezdéseiben említett természetes és jogi személyek bármelyike számára az ott említett célok eléréséért, tekintet nélkül arra, hogy az ilyen kibocsátó vagy ilyen tisztségviselő, igazgató, alkalmazott, képviselő vagy részvényes igénybe veszi-e a postai szolgálatot vagy bármely más államok közötti kereskedelmi eszközt vagy közvetítőt az ilyen ajánlat, ajándék, fizetés, ígéret vagy jóváhagyás előmozdítására.” Az FCPA bizonyos külföldi állampolgárookra vagy szervezetekre is vonatkozik, amelyek nem kibocsátók vagy belföldi érdekeltek. 1998 óta az FCPA megvesztegetés elleni rendelkezéseit alkalmazzák a külföldi személyek és külföldi nem kibocsátó intézmények szabályozásánál is, ahol azért, hogy akár közvetlenül, akár ügynökön keresztül részt vegyenek minden olyan cselekmény felderítése céljából, amely a korrupt kifizetést segíti elő (vagy ajánlatot, ígéretet, vagy megbízást a kifizetésre) az Egyesült Államok területén.

IV.II. A törvény hatálya alá tartozó cselekmények köre

Az FCPA megvesztegetés-ellenes rendelkezései az Egyesült Államokon kívül és belül egyaránt váltanak ki hatásokat. A kibocsátók és a belföldi érdekeltek - ugyancsak ezek tisztségviselői, igazgatói, alkalmazottai, ügynökei, vagy részvényesei – bíróság elé kerülhetnek az amerikai posta- és távírószolgalat használata miatt vagy bármilyen módon használják az államközi kereskedelmet, annak érdekében, hogy előmozdítsák a korrupt kifizetést a külföldi tisztségviselőknek. A szövetségi hatóságok csak akkor járhatnak el, ha a cselekményt az államközi kereskedelem, posta-és távírószolgalat igénybevételével követik el – ha minden egy állam területén történik (ami nyilván ma már lehetetlen, akár emailezik az ember, akár telefonál), akkor az adott tagállam hatóságai járnak el, és a tagállami jogot alkalmazzák.

Az „államok közötti kereskedelem” kifejezés a következőket jelenti: „árucseré, kereskedelem, fuvarozás vagy kommunikáció különböző [USA-beli] államok között, vagy bármely külföldi ország és egy [USA-beli] állam között, vagy bármely [USA-beli] állam és az USA-n kívüli hely vagy hajó között, valamint az ilyen kifejezés tartalmazza a következő

eszközök államon belüli használatát: (A) telefon vagy az államok közötti kommunikáció más fajtája, vagy (B) bármely más államok közötti eszköz.”¹⁷ A kifejezés magában foglalja minden államközi kommunikációs eszköz igénybevételét, vagy bármilyen más államközi eszközt. Így egy telefonhívás, vagy egy e-mail küldése, egy SMS, vagy egy fax, ami az Egyesült Államokon keresztül megy, az államközi kereskedelem. *(Csak úgy, mint átutalást küldeni vagy fogadni egy amerikai banktól, vagy más módon használni az amerikai bankrendszert, vagy áthaladni államhatárokon, illetve nemzetközi szinten az Egyesült Államokból vagy az Egyesül államokba menni.)*

Azokat is lehet üldözni, akik nem a kibocsátók, illetve belföldi illetőségűek, ha részt vesznek minden olyan cselekmény előmozdításában, amelynek célja a korrupt kifizetés az Egyesült Államok területén, függetlenül attól, hogy használják-e az USA posta- és távirószolgálatát vagy az államközi kereskedelem más eszközeit. *Így például egy külföldi állampolgár, aki részt vesz a találkozón az Egyesült Államokban, hogy elősegítse a külföldi vesztegetést, tárgya lehet az ügyészségen minden társösszeesküvő, akkor is, ha ők maguk nem vesznek részt az ülésen.* A külföldi polgár vagy cég is felelős az FCPA rendelkezései szerint, ha az támogat vagy közrejátsszik ügynökként, kibocsátóként, belföldi érdekeltként függetlenül attól, hogy a külföldi polgár vagy cég tesz-e bármilyen cselekményt az Egyesült Államokban.

Ezen kívül, 1998-ban elfogadták az FCPA „alternatív joghatóságról (alternative jurisdiction)” szóló rendelkezését, miszerint az amerikai vállalatok vagy személyek akkor is a megvesztegetés-ellenes rendelkezések hatálya alatt állnak, ha az Egyesült Államokon kívül járnak.

Az FCPA 1998-as módosításai következtében bővült a joghatósága a törvénynek azáltal, hogy egy alternatív alapja lett a joghatóságnak, azaz a joghatóság alapja a nemzetiségi elv (nationality principle) lett. Az 1998-as módosítások eltörölték azokat az előírásokat, hogy államközi kereskedelem használata kell annak érdekében (pl. utalás, e-mail, telefonhívás), hogy ezekkel a cselekményekkel előmozdítsák a korrupt kifizetéseket a külföldi tisztségviselők számára az amerikai cégek és személyek révén az Egyesült Államokon kívül.

IV.III. Mit jelent a "korrupt" (corruptly) kifejezés?

Hogy az FCPA-t megsértsék, az ajánlatnak, ígéretnek, vagy kifizetés engedélyezésének "korruptnak" kell lennie. Az FCPA elfogadásakor a Kongresszus megállapította, hogy a

¹⁷ FCPA 78dd-2. §. Belföldi vállalkozások által alkalmazott tiltott külkereskedelmi gyakorlat (h)

"korrupt" olyan szándék vagy vágy, hogy helytelenül befolyásolják a címzettet. A "korrupt" szót használják annak érdekében, hogy egyértelmű legyen, hogy az ajánlat, az ígéret vagy ajándék azt a célt szolgálják, hogy rábírájék a címzettet, hogy éljen vissza hivatali helyzetével.

Ahol korrupt szándék jelen van, az FCPA tiltja, hogy valaki fizessen, ajánlatot tegyen vagy ígérjen bármi kifizetést vagy értéket. Összpontosítva a szándékra, az FCPA nem követeli meg, hogy a korrupt cselekmény sikeresen elérje a célját. Nem kell, hogy a külföldi tisztviselő valóban elfogadja vagy megkapja a korrupt kifizetést, attól még a kenőpénzt fizető felelős lesz. *Például egy esetben, egy speciális vegyipari vállalat ígéretet tett az iraki kormányzati tisztviselőknek körülbelül 850.000 \$ kenőpénzre a közelgő szerződésre tekintettel. Bár a cég végül nem teljesítette a kifizetést (a megghiúsította az amerikai kormány vizsgálata), a cég továbbra is megsértette az FCPA rendelkezéseit, és felelősségre vonható volt.*¹⁸ Mindaddig, amíg az ajánlat, ígéret, engedélyezés, vagy a kifizetés korrupt, a szereplőnek nem kell tudnia a személyazonosságát a címzettnek, a kísérlet is elég.

III.IV. Mit jelent a "szándékosan" kifejezés és mikor vonatkozik ez valakire?

Ahhoz, hogy az egyén büntetőjogilag felelősségre vonható legyen az FCPA hatálya alatt, a cselekményének szándékosnak (*willfully*) kell lennie. A szándékosan kifejezést nem határozza meg az FCPA, de általában a bíróságok értelmezés egyértelművé teszi a jelentését, miszerint az elkövetett cselekmény önként (*voluntarily*) és céltudatosan (*purposefully*), valamint a rossz cél, azaz a "tudás, hogy [a vádlott] valami rosszat csinál a jog általános szabályai szerint." Ahogy a Legfelsőbb Bíróság kifejtette, a Bryan kontra Egyesült Államok ügyben, "általános jelentésben, amikor büntetőjogi összefüggésben használjuk a "szándékos" cselekménybe való belekezdést, "rossz céllal"-t jelent. Más szóval, annak érdekében, hogy létrehozza a "szándékos" jogszabályértést (*violation of a statute*) a kormánynak kell bizonyítania, hogy a vádlott annak tudatában járt el, hogy cselekedete jogellenes volt." Sem a magyar szabályozás sem pedig a Törvény esetében sincs szabályozva a kísérlet, hiszen ez felesleges is lenne. Mindkét esetben más az elkövetési magatartás tanúsításával befejezetté válik a bűncselekmény, tehát nem feltétel az, hogy az adott személy eljárása ténylegesen megvalósítsa a magatartást. A Btk. a szándékosságot a következőképpen fogalmazza meg: 7. § Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki cselekményének következményeit kívánja,

¹⁸ SEC v. Innospec, Inc., No. 10-cv-448 (D.D.C. Mar. 18, 2010), ECF No. 1, elérhető a <http://www.sec.gov/litigation/complaints/2010/comp21454.pdf>

vagy e következményekbe belenyugszik. Egyértelmű hasonlóságot vélhetünk felfedezni a két törvény megfogalmazásában.

IV.IV. Mit jelent a "bármilyen érték" kifejezés?

Az FCPA életbe léptetésekor a Kongresszus felismerte, hogy a kenőpénz számos formában és méretben megjelenhet - széleskörű tisztességtelen juttatások - így a törvény tiltja a korrupt "ajánlatot, fizetést, ígéretet, vagy a fizetésre való felhatalmazást akármilyen pénzre, továbbá kínálni, ajándékozni, ígérni, hogy ad vagy *bármilyen érték* adásának engedélyezése "a külföldi tisztségviselő" számára. A helytelen előny számos formát ölthet. Míg az esetek többségében a kifizetések pénzeszközök útján történnek ("tanácsadói díjak" vagy a "jutalék" adása közvetítőkön keresztül), mások költséges utazások és drága ajándékok révén. Mint hazai megvesztegetési jogszabály, az FCPA nem tartalmaz minimális küszöbértéket a korrupt ajándékokra, kifizetésekre vonatkozóan. Egy szerényebb fizetés az Egyesült Államokban lehet, hogy nagyobb és sokkal jelentősebb összeg egy idegen országban.

Az ajándék vagy egyéb kifizetés méretétől függetlenül meg tudja sérteni a törvényt, de a kifizetőnek korrupt szándéka kell, hogy legyen, vagyis az a szándék, hogy helytelenül befolyásolja a kormányzati tisztviselőt. A korrupt szándék követelménye védi azokat a vállalatokat, amelyek vállalkozásuk során rendes és törvényes promóciót folytatnak, miközben a célzott magatartással arra törekszenek, hogy rábírják a tisztviselőket, hogy hasznukra legyenek a befolyásukkal. Így nehéz elképzelni olyan forgatókönyvet, amelyben a csésze kávé kínálása, a taxi viteldíj, vagy a vállalat promóciós termékének adása valaha bizonyítékként szolgálhatna a korrupt szándékokra. Sem a DOJ, sem a SEC sosem folytatott vizsgálatot az ilyen magatartás alapján. Továbbá, mint a szövetségi hatóságok (federal law enforcement) minden területén, a DOJ és a SEC gyakorolja a mérlegelési jogkört, hogy mely esetekben nyernek prioritást az ügyek és igazolják vizsgálatokat. Bizonyos minták azonban kialakultak: a DOJ és a SEC megvesztegetés-elleni végrehajtási intézkedéseinek középpontjába csak akkor kerülnek a kis fizetések és ajándékok, ha ezek közül egy része valamilyen rendszert tartalmaz, vagy régóta történik ez a magatartás, amely igazolja, hogy a rendszeres fizetések korruptak a külföldi tisztségviselők megszerzése vagy megtartása érdekében. A magyar bírói gyakorlat is rendelkezik az üzletszerűségről, mely szerint

üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik.

Kimentő körülmények a fentiek alól: „*Kimentő körülményként szolgáljon a jelen szakasz (a) és (g) alszakasza értelmében indított eljárásokban, ha: (1) a pénz vagy bármely értékes dolog átadása, ajándékozása, felajánlása vagy ígérete törvényes volt a külföldi tisztségviselő, politikai párt, pártfunkcionárius vagy jelölt országának írott törvényei és rendelkezései értelmében; vagy (2) a pénz vagy bármely értékes dolog átadása, ajándékozása, felajánlása vagy ígérete ésszerű és jóhiszemű költség volt, mint például a külföldi tisztségviselőnél, pártnál, pártfunkcionáriusnál vagy jelölnél vagy a nevükben felmerült utazási és szállásköltségek, és közvetlenül kapcsolatban állt az alábbiakban felsoroltakkal: (A) termékek és szolgáltatások promóciója, bemutatása vagy értelmezése; vagy (B) külföldi kormánnyal vagy annak képviselőjével kötött szerződés teljesítése.*”¹⁹ A legnyilvánvalóbb formája a korrupt fizetéseknek a nagymennyiségű készpénz. Bizonyos esetekben, a vállalatok a készpénzt kifejezetten elkülönítik, hogy kenőpénzként használják.

IV.V. Ajándékok, utazás, szórakozás, és más dolog az érték

A vállalatok ugyancsak megsérthetik az FCPA rendelkezéseit, ha kifizetéseket vagy ajándékot adnak harmadik személyeknek, például egy tisztviselő családtagjának, mintegy közvetett korrupt módon befolyásolja a külföldi hivatalnokot. A hatékony megfelelési program részeként (effective compliance program), a cégnek rendelkeznie kell egyértelmű és könnyen hozzáférhető irányelvekkel és eljárásokkal az ajándékozásról a vállalat igazgatóinak, tisztségviselőinek, alkalmazottainak, és ügynökeinek. Bár nem feltétlenül szükséges minden vállalkozásnak, sok nagy cég automatizált ajándékozás elszámolást végez, és világosan meghatározott értékhatárok mellett mozognak, és éves korlátokat vezetnek be korlátozott kivételekkel. Egyértelmű iránymutatások és eljárások alkalmazásával hatékony és eredményes mód nyílik az ajándékozás szabályozására, ezáltal ez meggátolja a nem megfelelő ajándékozást és védi a vállalati vagyont. Az FCPA nem tiltja ajándékozást. Inkább azokat tiltja, amelyek célja a vesztegetés, beleértve azokat is, amelyeket álcázott ajándékokként szolgáltatnak.

¹⁹ FCPA 78dd-1. § [az 1934. évi Értékpapír- és tőzsdetörvény 30A szakasza] (c)

IV. VI. Jótékonyági hozzájárulások

A vállalatok gyakran vesznek részt jótékonykodáson. Az FCPA nem tiltja a jótékonyági hozzájárulásokat vagy akadályozza meg, hogy a vállalatok jól működő jogi személyekként (polgárokként) eljárjanak/felajánljanak. Akárhogy is, a vállalatok nem tudják kihasználni a látszatát a jótékonyági hozzájárulásoknak, annak érdekében, hogy kenőpénzt adjanak a kormányzati tisztviselőknek.

Például, egy gyógyszeripari vállalat használt fel jótékonyági adományokat, hogy egy kis helyi kastély helyreállítsanak. A jótékonyág élén egy külföldi kormányzati tisztviselő állt, hogy rábírja a hivatalnokot, hogy juttasson üzletet közvetlenül a vállalatnak. Bár a jótékonyág jóhiszemű jótékonyági szervezet volt, de a gyógyszeripari cég leányvállalata belső dokumentumainak megvizsgálásakor megállapították, hogy a kifizetések nem tekinthetők jótékonyági hozzájárulásoknak, hanem inkább "illetékek (dues)" voltak, amelyeket a leányvállalatoknak kellett fizetniük a segítségért. A jelentett kifizetések jelentős része a leányvállalat költségvetésében lettek elszámolva, amelyből kitűnt, hogy a leányvállalat meghaladja az engedélyezett határértékeket. A kifizetések szintén nem voltak összhangban a vállalat belső politikájával, irányelveivel, amely szerint a jótékonyági adományok általában egészségügyi intézményekhez és az orvosi munkához kapcsolódnak.

A bírói gyakorlat alapján öt kérdést kell figyelembe venni jótékonyági hozzájárulás esetén egy idegen országban:

1. Mi a célja a kifizetésnek?
2. A kifizetés összhangban van-e a vállalat belső adományozási irányelveivel?
3. A kifizetés a külföldi tisztségviselő kérésére történt-e?
4. Van-e külföldi tisztségviselő, aki kapcsolódik a jótékonyági hozzájáruláshoz, és ha igen, akkor a külföldi tisztségviselő hozhat-e olyan jellegű döntéseket, amelyek érintik a vállalkozást az adott országban?
5. A kifizetés feltétele-e az, hogy megkapjon valamilyen üzleti vagy egyéb juttatást?

IV. VII. Ki a külföldi tisztségviselő?

Az FCPA a megvesztegetés-ellenes rendelkezései tartalmazzák a korrupt kifizetésekkel kapcsolatban, hogy az alábbiak követhetik el: (1) "bármilyen külföldi hivatalnok" (2) "idegen

politikai párt vagy tisztviselője" (3) "bármelyik jelöltje a külföldi politikai pártnak", vagy (4) bármely személy, aki tudatában van, hogy a kifizetés egésze vagy egy része ajánlva lesz, átadva lesz, vagy meg lett ígérve.

Bár a törvény különbséget tesz a "külföldi tisztségviselő", az "idegen politikai párt vagy tisztviselője, " és a "külföldi politikai párt jelöltje" között, a "külföldi tisztségviselőt"-ot általában azzal az egyénnel azonosítja, aki bármelyik fenti három kategóriába tartozik. A „külföldi tisztségviselő” kifejezés jelentése a következő: egy külföldi kormány, annak alárendelt minisztérium, hivatal vagy egység vagy egy tőzsdén jegyzett nemzetközi szervezet bármely tisztségviselője vagy alkalmazottja, vagy bármely olyan személy, aki hivatalos minőségben cselekszik egy külföldi kormány, annak alárendelt minisztérium, hivatal vagy egység vagy bármely ilyen tőzsdén jegyzett nemzetközi szervezet javára vagy nevében.²⁰

Ez világossá teszi, hogy az FCPA jóformán mindenkre vonatkozik a korrupt kifizetések esetében. Bármely tisztségviselője vagy alkalmazottja egy külföldi kormánynak és azokra is, akik a külföldi kormány megbízásából járnak el. Az FCPA így üldözi a korrupt kifizetéseket mind az alacsony beosztású alkalmazottak, mint a magas rangú tisztviselők esetében. Az FCPA tiltja a kifizetéseket külföldi tisztviselőknek, de nem a külföldi kormányoknak. Ez azt jelenti, hogy a vállalatok hozzájárulásai vagy adományai esetén a külföldi kormányoknak lépéseket kell tenniük annak biztosítására, hogy a pénzeket nem használják fel korrupt célokra.

IV. VIII. Kifizetések harmadik személy részére (third party)

Az FCPA kifejezetten tiltja a korrupt kifizetéseket a harmadik fél vagy a közvetítő részére. Pontosabban, ez a kifejezés magában foglalja a "bármely személyt, miközben tudta, hogy az összes pénzt vagy annak egy részét vagy egyéb értékes dolgot fog ajánlani, adni, vagy ígérni, akár közvetve, akár közvetlenül a "külföldi tisztségviselőnek". Sok vállalkozás folytat üzleti tevékenységet egy idegen országban fenntartva a helyi magánszemélyekkel vagy cégekkel a kapcsolatot, hogy segítsen nekik üzletet szerezni. Bár ezek a külföldi ügynökök teljesen jogos tanácsot nyújthatnak a helyi szokásokról és eljárásokról, hogy ezzel elősegítsék az üzleti tranzakciókat, a vállalatoknak azonban tisztában kell lenniük a megnyerő külsejű ügynökök, közvetítők kockázatával. A tény az, hogy aki kenőpénzt fizetett egy harmadik félnek, annak nem szűnik meg az esetleges FCPA szerinti büntetőjogi vagy polgári felelőssége.

²⁰ FCPA 78dd-1. § [az 1934. évi Értékpapír- és tőzsdetörvény 30A szakasza] (f) (1) (A)

Mivel a Kongresszus előre várta a harmadik fél alkalmazását a vesztegetések során, ezért hogy elkerüljék ezeket a helyzeteket, meghatározta a "tudás (knowing)" tartalmát oly módon, hogy az megakadályozza, hogy az egyének és a vállalkozások kibújjanak a felelősség alól azáltal, hogy bevonnak egy harmadik személyt maguk és a külföldi tisztségviselők közé. „Egy személynek a magatartással, a körülményekkel, vagy az eredménnyel kapcsolatos lelkiállapota „tudatosnak” minősül, ha: (i) a személy tudatában van annak, hogy ilyen magatartást tanúsít, hogy egy körülmény fennáll, vagy hogy egy eredmény nagy valószínűséggel be fog következni; vagy hogy (ii) az ilyen személynek szilárd meggyőződése, hogy egy ilyen körülmény fennáll, vagy hogy egy eredmény nagy valószínűséggel be fog következni.”²¹

Így valaki rendelkezik a szükséges tudással, ha nagy valószínűséggel ismeri az ilyen körülményt, kivétel ez alól, ha valaki valóban úgy gondolja, hogy ez a körülmény nem áll fenn. A Kongresszus világossá tette, hogy nem csak azoknak áll fenn a felelőssége, akik tényleges tudták, hogy az törvénysértés, hanem azoknak is, akik tudatosan akarták elkerülni a tudomásszerzést: ez az úgynevezett "head-in-the-sand"-probléma - különbözőképpen nevezik az illetékes hatóságok, mint "tudatos figyelmen kívül hagyása (*conscious disregard*)", "szándékos vakság (*willfull blindness*)" vagy "szándékos tudatlanság (*deliberate ignorance*)".

Egyértelmű jelek:

- × túlzott jutalékok harmadik félnek vagy tanácsadónak;
- × indokolatlanul nagy kedvezmények adása harmadik félnek;
- × harmadik fél általi "tanácsadói szerződések", amelyek csak homályosan meghatározott szolgáltatásokat tartalmaznak;
- × a harmadik fél egy másik üzletág tanácsadója;
- × a harmadik fél kapcsolódik, vagy szoros kapcsolatban van külföldi tisztségviselővel;
- × a harmadik fél csupán egy áltársaság (*shell company*) vagy egy offshore cég, valamint
- × a harmadik fél az offshore bankszámlájára kéri a kifizetést.

A vállalkozások egy hatékony megfeleléségi program bevezetésével (*effective compliance program*) csökkenthetik ennek kockázatát, amely magában foglalja a megfelelő gondosság (*due diligence*) követelményét minden leendő külföldi ügynöktől.

²¹ FCPA 78dd-1. § [az 1934. évi Értékpapír- és tőzsdetörvény 30A szakasza] (f) (2) (A)

IV.IX. Milyen felelősséget kizáró okok vannak?

Az FCPA megvesztegetés elleni rendelkezései két megerősítő védelmet tartalmaznak: (1), hogy a kifizetés jogszerű legyen a külföldi ország írott törvényei szerint (a "helyi törvények [*local law defense*]" védelme), és (2) hogy a pénz, amit fizettek, része legyen egy termék bemutatásának, reklámozásának vagy teljesítsen egy szerződési kötelezettséget (az "ésszerű és jóhiszemű üzleti kiadás [*reasonable and bona fide business expenditure*]" védelme). Ezek esetében a bizonyítási teher a terheltten van.

V. A magyar korrupcióellenes szabályozás áttekintése

V.I. A korrupciós bűncselekmények szabályozása a Btk-ban

Azt az elkövetőt, aki kéri, elfogadja az előnyt, passzív vesztegetőnek, aki adja, vagy ígéri az előnyt, aktív vesztegetőnek nevezzük. A magyar büntető törvénykönyvben (2012. évi C. törvény, továbbiakban Btk.) szabályozott korrupciós bűncselekmények közös tárgya a közélet tisztasága, a társadalmi szervek, hivatalos és közfeladatot ellátó személyek szabályszerű működése. A Btk-ban külön fejezetben szabályozzák a korrupciós bűncselekményeket (a korábbi Btk-ban az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni fejezetben kerültek szabályozásra), melyek a következők: vesztegetés, vesztegetés elfogadása, hivatali vesztegetés, hivatali vesztegetés elfogadása, vesztegetés bírósági vagy hatósági eljárásban, vesztegetés elfogadása bírósági vagy hatósági eljárásban, vesztegetés feljelentésének elmulasztása, befolyásolás vásárlása, befolyással üzérkedés (290. §-300. §). A könnyebb áttekinthetőség érdekében, röviden ismertetem a dolgot szempontjából releváns tényállásokat és azok értelmezését, melyek alapul szolgálhatnak az FCPA-beli fogalmakkal való összehasonlításhoz.

A jogtalan előny a korrupciós bűncselekmények elkövetési tárgya, melyeket a Btk. 74. § (1) f) pontja így szabályoz: Vagyonelkobzást kell elrendelni arra a vagyona, amely az adott vagy ígért vagyoni előny tárgya volt. Ezzel kapcsolatban a Kúria büntetőkollégiuma a következő véleményt hozta:

„I. Amennyiben a 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) XXVII. Fejezete szerinti korrupciós bűncselekmény valamelyikének elkövetése során a passzív vesztegető az aktív vesztegetőtől a vagyoni előnyt megszerzi, vele szemben arra, mint a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyona a Btk. 74. § (1) bekezdés a) pontja alapján vagyonelkobzást kell elrendelni. II. A Btk. 74. § (1) bekezdésének f) pontjára figyelemmel az ígért vagyoni előny tárgyára is vagyonelkobzást kell elrendelni. A passzív vesztegetővel szemben azonban nem lehet vagyonelkobzást elrendelni, ha a bűncselekmény elkövetése révén, vagy azzal összefüggésben nem szerezte meg a vagyoni előnyt; ilyenkor az intézkedést az ígért vagyoni előny tárgyára az aktív vesztegetővel szemben kell alkalmazni. Az ígért vagyoni előnyre a vagyonelkobzás elrendelésének azonban az aktív vesztegetővel szemben is csak akkor van helye, ha az ígért vagyoni előny tárgya az elkövetést megelőzően az elkövető rendelkezésére állt, és azt

bizonyítottnak arra szánta, hogy vagyoni előnyként a passzív vesztegetőnek juttassa. III. Amennyiben az aktív vesztegető birtokából már kikerült a vesztegetésre szánt vagyoni előny, de az még nem került a passzív vesztegető birtokába, a vagyonekbevezést a Btk. 74. § (1) bekezdésének f) pontja alapján az ígért vagyoni előny tárgyára az aktív vesztegetővel szemben kell elrendelni. IV. Nincs helye a Btk. 74. § (1) bekezdés f) pontja alapján az ígért vagyoni előny tárgyára vagyonekbevezés elrendelésének, ha annak tulajdonosa nem az elkövető, kivéve, ha a tulajdonos az elkövetésről előzetesen tudott.”²²

A 2306/2011. számú büntető elvi határozat szerint „a közélet tisztasága elleni bűncselekményt elkövető passzív vesztegetővel szemben az általa megszerzett – a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett – vagyona kell a vagyonekbevezést elrendelni; ha a bűncselekmény elkövetése révén, vagy azzal összefüggésben nem szerezte meg a vagyoni előnyt, vele szemben vagyonekbevezésnek az adott vagy ígért vagyoni előny kapcsán nincs helye.”²³

„Áttekintve az elmúlt két évtized hazai és nemzetközi történetét, a korrupció elleni fellépés alábbi logikai lépcsőfokait figyelhetjük meg:

1. a probléma figyelmen kívül hagyása – a döntéshozók nem szentelnek figyelmet a korrupció problémájának;
2. tudatosulás – egy esemény rátereli a figyelmet a problémára, melynek következtében annak léte tudatosul a döntéshozókban;
3. „keményvonalas” megközelítés – célja a korrupció elfojtása döntően büntetőjogi eszközökkel;
4. a „keményvonalas” megközelítés korlátainak felismerése – tudatosul, hogy megelőzés hiányában a korrupciós problémák újratermelik magukat;
5. integritás-alapú megközelítés – a megelőzés eszközkörén belül megnő az értékek melletti elköteleződés, az etikus szervezeti környezet szerepe, végső soron a szervezeti ellenálló képesség;
6. kiegyensúlyozott megközelítés – a megelőzési és büntetőjogi eszközök „begyakorolt” alkalmazása, kiegyensúlyozott aránya. A magyar gyakorlat jelenleg szinte kizárólag a büntetőjogi eszközök használatán nyugszik.”²⁴ A következőkben a számunkra releváns tényállásokat ismertetem. A tényállások tárgyalása során a külföldi hivatalos személyekre vonatkozó részeket emelem ki. Ezek jóformán ugyanazok, mint a hivatalos személyekre

²² <http://www.lb.hu/hu/kollvel/78-bkv> (Letöltve: 2014-04-13)

²³ <http://www.lb.hu/hu/elvhat/23062011-szamu-bunteto-elvi-hatarozat> (Letöltve: 2014-04-12)

²⁴ Program. p. 16-17.

vonatkozó rendelkezések, egy-egy bűncselekmény leírásánál utalást találunk, hogy a külföldi hivatalos személy korrupciós bűncselekménye esetén ugyanúgy kell eljárni. A gazdasági vesztegetés és a gazdasági vesztegetés elfogadása nem tartozik szorosan a dolgozat témájához, azonban annak érdekében, hogy teljes képet kaphassunk, illetve a fogalmak megfelelőképpen legyenek felvezetve, szükségesnek tartottam a tényállások ismertetését.

V.II. Vesztegetés

290. § (1) *Aki gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személynek vagy rá tekintettel másnak azért ad vagy ígér jogtalan előnyt, hogy a kötelességét megszegje, büntetett miatt...* (4) *Az (1)-(3) bekezdés szerint büntetendő, aki a vesztegetést külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személlyel kapcsolatban követi el.* Az elkövetési tárgy a jogtalan előny. A jogtalan előny lehet vagyoni, személyes és erkölcsi jellegű is. A lényege az, hogy az addiginál kedvezőbb helyzetbe kerül a bűncselekmény elkövetője. Emellett vagyoni előnynek kell tekinteni a kölcsönt, a hitelt²⁵, a tartozás elengedését is. Személyes előny: szexuális kapcsolat létesítése ügyféllel, mással; szaktanácsadóként való tényleges foglalkoztatás, az aktív vesztegető befolyásának érvényesítése, kölcsön (hitel) nyújtása piaci kamatkikötés mellett, az eladási ajánlat elfogadása, kitüntetés. Az elkövetési magatartás az előny adása, előny ígérete. Az előny az mindig egy pozitív változás az elkövetés előtti állapothoz képest. Követelmény, hogy az előnynek jogtalannak kell lenni. Jelen tényállás esetében csak akkor büntethető az elkövetési magatartás, ha annak motívuma a kötelességszegés. A nemzetközi szinten megvalósuló aktív gazdasági vesztegetés bűncselekményt ugyanúgy bünteti, mint a hazait. Ezzel kapcsolatban a 292. §-ból nyerünk felvilágosítást: 292. § A 290-291. § alkalmazásában *külföldi gazdálkodó szervezet az a szervezet, amely a személyes joga szerint jogi személyiséggel rendelkezik, és az adott szervezeti formában gazdasági tevékenység végzésére jogosult.*

A 28/2012. számú büntető elvi határozat értelmében „a vesztegetés törvényi tényállásában szereplő gazdálkodó szerv „dolgozója” alatt nemcsak a szervnél munkaviszony keretében munkát végző személy, hanem az olyan személy is értendő, aki

²⁵ 81/1999. számú büntető elvi határozat Megvalósítja a gazdálkodó szervezet önálló intézkedésekre jogosult dolgozója által elkövetett vesztegetést az a bank-vezérigazgató, aki a pénzügyintézet felé forduló, kényszerhelyzetben levő személyeknek nyújtandó hitel engedélyezését ahhoz a feltételhez köti, hogy az annak segítségével megvalósított cég vagyonának egy részét ingyenesen vagy jelképes ellenérték fejében az általa megjelölt gazdálkodó szerv tulajdonába adja.

munkaviszonyra jellemző sajátosságokat mutató jogviszony keretében fejt ki tevékenységét.”²⁶

V.III. Vesztegetés elfogadása

291. § (1) Aki gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében végzett tevékenységével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, avagy a jogtalan előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja, illetve a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért jogtalan előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért, büntetett miatt... (4) Az (1)-(3) bekezdés szerint büntetendő az a külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy, aki az ott meghatározott bűncselekményt követi el. Ha a bűncselekmény alanya előnyt kér, akkor ő válik a korrupciós kapcsolat kezdeményezőjévé. Ilyen helyzetben az előny kérésével befejezetté válik a bűncselekmény, tekintet nélkül arra, hogy történt-e további cselekvés. Ezen tényállás esetében is bünteti, ha a vesztegetést külföldi gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy érdekében követik el.

V.IV. Hivatali vesztegetés

293. § (1) Aki hivatalos személyt a működésével kapcsolatban neki vagy rá tekintettel másnak adott vagy ígért előnnyel befolyásolni törekszik, büntetett miatt... (3) Az (1)-(2) bekezdés szerint büntetendő, aki az ott meghatározott bűncselekményt külföldi hivatalos személy működésével kapcsolatban követi el. A bűncselekmény passzív alanya a hivatalos személy. „Az elkövető által adott vagy ígért előnynek alkalmasnak kell lennie a befolyásolásra, illetve az előny adásának célja a hivatalos személy befolyásolása. Az adott vagy ígért előny mindig az aktív vesztegető személyére nézve közvetlenül vagy közvetve jelent az addiginál kedvezőbb állapotot, ezért a jogtalan kifejezés használata a tényállásban felesleges.” Jelen esetben is a bűncselekmény már az előny ígéretével befejezetté válik. Szándékosan és gondatlanul is el lehet követni. Jelen tényállás is bünteti, ha a hivatali vesztegetést külföldi hivatalos személy működésével kapcsolatban követik el. A Btk. 459. § 13. pontja szerint külföldi hivatalos személy:

a) a külföldi államban jogalkotási, igazságszolgáltatási, közigazgatási vagy bűnüldözési feladatot ellátó személy,

²⁶ <http://www.lb.hu/hu/elvhat/282012-szamu-bunteto-elvi-hatarozat> (Letöltve: 2014-04-12)

- b) törvényben kihirdetett nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezetnél szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szervezet rendeltetésszerű működéséhez tartozik,
- c) törvényben kihirdetett nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezet közgyűlésébe, testületébe megválasztott személy, ideértve a külföldön megválasztott európai parlamenti képviselőt is,
- d) a Magyarország területén, illetve állampolgárai felett joghatósággal rendelkező nemzetközi bíróság tagja, a nemzetközi bíróságnál szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a bíróság rendeltetésszerű működéséhez tartozik.

Ehhez kapcsolódóan a 838/2003. számú büntető elvi határozat azt mondja, hogy „a hivatalos személyi minőség megállapítása szempontjából államigazgatási szervnél, önkormányzati igazgatási szervnél szolgálatot teljesítő személynek minden olyan tevékenysége e szervek rendeltetésszerű működéséhez tartozik, amelynek végzésére az adott szervet jogszabály feljogosítja vagy kötelezi. A közbeszerzési törvény alapján lefolytatandó közbeszerzési eljárás az államigazgatási önkormányzati igazgatási szerv rendeltetésszerű működéséhez tartozik. E szervnél szolgálatot teljesítő és a közbeszerzési eljárással összefüggő feladatot ellátó személy a büntető törvény alkalmazásában hivatalos személy.”²⁷

Példa a kötelességszegésre a 394/2001. számú büntető elvi határozat alapján: „kötelességszegéssel valósul meg a hivatali vesztegetés, ha a közúti ellenőrzést végző rendőr a gyorsajtás szabálysértését elkövető személyt helyszíni bírság kiszabása, illetve feljelentésének közlése nélkül hosszabb időre visszatartja, és csak anyagi ellenszolgáltatás - előny - nyújtásához kötötten bocsátja útjára.”²⁸ A hivatalos személlyel kapcsolatban további forrás a 13/2012. számú büntető elvi döntés:

„I. Hivatalos személynek az minősül, aki a közhatalmi és államigazgatási feladatokat a jogszabály alapján e feladatokkal megbízott szervnél látja el [Btk. 137. § 1/I. 1) pont].²⁹ Továbbá a 2208/2010. számú büntető elvi határozat szerint „nem valósítja meg a befolyással üzérkedés büntette mellett a vesztegetés büntettét is az a hivatalos személy, aki anyagi előny ellenében olyan ügy befolyásolásának a látszatát kelti, amely nincs összefüggésben hivatali működésével.”³⁰

²⁷ <http://www.lb.hu/hu/elvhat/8382003-szamu-bunteto-elvi-hatarozat> (Letöltés: 2014-04-09)

²⁸ <http://www.lb.hu/hu/elvhat/3942001-szamu-bunteto-elvi-hatarozat> (Letöltés: 2014-04-09)

²⁹ <http://www.lb.hu/hu/elvdont/132012-szamu-bunteto-elvi-dontes> (Letöltés: 2014-04-13)

³⁰ <http://www.lb.hu/hu/elvhat/22082010-szamu-bunteto-elvi-hatarozat> (Letöltve: 2014-04-13)

V.V. Hivatali vesztegetés elfogadása

294. § (1) Az a hivatalos személy, aki a működésével kapcsolatban előnyt kér, az előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja, illetve a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért, büntett miatt... (4) Az (1)-(3) bekezdés szerint büntetendő az a külföldi hivatalos személy, aki az ott meghatározott bűncselekményt követi el. Ezen bűncselekmény elkövetési magatartásai az előny kérése, az előnynek vagy ígéretnek az elfogadása, a harmadik személynek adott vagy ígért előny kérőjével vagy elfogadójával egyetértés. „A passzív hivatali vesztegetés tényállása a Btk.-ban már nem utal kifejezetten arra, hogy az előnynek jogtalannak kell lennie. Az elfogadott előny jogtalanságát a Btk. alkalmazásában a korábbi gyakorlatnak megfelelően kell megítélni. Nem minősül tehát bűncselekménynek, ha az előny elfogadását jogszabály megengedi, vagy az nem veszélyezteti a hivatalos személy pártatlanságába vetett bizalmat sem.”³¹

A bűncselekmény bármely elkövetési magatartás tanúsításával befejezett, a vesztegetés létrejöttének nem kritériuma, hogy a hivatalos személy eljárása ténylegesen megtörténjen. Csak szándékosan követhető el. A 2208/2010. számú büntető elvi határozat kifejti, hogy „nem valósítja meg a befolyással üzérkedés büntette mellett a vesztegetés büntetét is az a hivatalos személy, aki anyagi előny ellenében olyan ügy befolyásolásának a látszatát kelti, amely nincs összefüggésben hivatali működésével.”³²

Példa az utóbbi két bűncselekményre: „Egy férfi a személygépkocsijával egy kis város főútján haladt, ahol közúti ellenőrzés volt, a rendőr megállásra szólította fel. A férfi alkoholt fogyasztott vezetés előtt, ennek mértékét és ezek jogkövetkezményeit is ismertette a rendőr. A férfi az eljárás elkerülése végett felajánlott és átnyújtott kétszázezer forintot a rendőr részére, aki az összeget visszautasította, majd vesztegetés, valamint járművezetés ittas állapotban bűncselekmények elkövetésének gyanúja miatt előállította elő. A rendőr annak ellenére, hogy nem fogadta el a felajánlott pénzt, a férfi azzal, hogy eredménytelenül, de megpróbálta „megvenni” a rendőrt, a bűncselekményt elkövette. Amennyiben a férfi sikerrel járt volna, és a rendőrt sikerül rávennie arra, hogy engedje őt el, akkor rendőr a passzív hivatali vesztegetés elkövetése miatt felelt volna.

³¹ Hollán Miklós, egyetemi docens: Anti-korrupciós képzések a Nemzeti Közszerológati Egyetemen. Budapest, 2013. november 8. „Korrupciós bűncselekmények az új magyar Büntető Törvénykönyvben”

³² <http://www.lb.hu/hu/elvhat/22082010-szamu-bunteto-elvi-hatarozat> (Letöltve: 2014-04-13)

V.VI. Befolyás vásárlása

298. § (1) Aki a) olyan személynek, aki arra hivatkozik, hogy hivatalos személyt befolyásol, vagy b) olyan személyre tekintettel, aki arra hivatkozik, hogy hivatalos személyt befolyásol, másnak előnyt ad vagy ígér... (3) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki az ott meghatározott bűncselekményt külföldi hivatalos személlyel kapcsolatban követi el. Jelen bűncselekmény jellegzetessége, hogy a két fél közé beékelődik egy harmadik személy, egy közvetítő. Ez a harmadik személy egyenes szándékkal, tudatosan hat a hivatalos személy akarat elhatározására, ezáltal az érdekeinek megfelelő döntést tud elérni.

V.VII. Befolyással üzérkedés

299. § (1) Aki arra hivatkozással, hogy hivatalos személyt befolyásol, a maga vagy más számára előnyt kér, az előnyt vagy ennek ígérését elfogadja, illetve a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért... (3) Az (1)-(2) bekezdés szerint büntetendő, aki az ott meghatározott bűncselekményt külföldi hivatalos személlyel kapcsolatban követi el. Láthatjuk, hogy az előny kérése és elfogadása mellett büntetendő az ígérlet elfogadása is, mint kísérlet. A joggyakorlat megalkotta a befolyásolás jogi fogalmát is, ami segít elhelyezni a fogalmat: tudatos ráhatás a hivatalos személy magatartását megelőző akarat elhatározására annak érdekében, hogy ne kizárólag a jogi előírások, a megállapítható tényállás szerint járjon el, hanem olyan szempontokat is vegyen figyelembe, amely szempontok a döntés meghozatalakor nem érvényesülhetnek.

Mindegyik tényállásnál minősítő körülmény az üzletszerűség, mellyel kapcsolatban a következő büntetőkollégiumi vélemény született:

„A 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 459. § (1) bekezdés 28. pontja szerint üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik. A törvény értelmező rendelkezése hiányában, az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében, iránymutatás szükséges abban a kérdésben, hogy az üzletszerűség megállapítása szempontjából melyek a hasonló jellegű bűncselekmények.

A rendszeres haszonszerzésre törekvés megállapítása szempontjából a hasonló jellegű bűncselekményeket egymással összefüggésben kell értékelni, függetlenül attól, hogy az együttesen elbírált valamennyi bűncselekménynek minősített esete-e az üzletszerű elkövetés. Az együttesen elbírálásra kerülő bűncselekmények jelleghasonlóságának megállapítása szempontjából a rendszeres haszonszerzésre törekvés mellett figyelembe veendő a törvényi

tényállások hasonlósága, mely rendszerint a jog védte érdekek, az elkövetési magatartás és az elkövetési mód összevetése alapján állapítható meg. Ennél eligazító lehet a különböző bűncselekményeknek a Btk. Különös Részében való rendszertani elhelyezése, így az azonos fejezetben szabályozás, de a jelleg hasonlóság megállapítása nem korlátozható kizárólag erre, mivel a törvény az azonos érdekeket eltérő módon és különböző célokból részesíti büntetőjogi védelemben.

Egy csoportba tartoznak: a vesztegetés (Btk. 290. §), a vesztegetés elfogadását (Btk. 291. §), a hivatali vesztegetés (Btk. 293. §), a hivatali vesztegetés elfogadását (Btk. 294. §), a vesztegetés bírósági vagy hatósági eljárásban (Btk. 295. §), a vesztegetés elfogadása bírósági vagy hatósági eljárásban (Btk. 296. §), a befolyás vásárlása (Btk. 298.), a befolyással üzérkedés (Btk. 299. §, 300. §). E bűncselekmények hasonlóságának a megállapítását az teszi indokolttá, hogy mindegyik a közélet tisztaságát sérti, illetőleg veszélyezteti.”³³

Ezzel kapcsolatban a 1490/2006. számú büntető elvi határozat alapján „az üzletszerűség megállapíthatóságát az elérni kívánt haszon jelentéktelen összege, illetve az ugyanolyan bűncselekmények egymástól viszonylag távol eső ismétlődése önmagában még nem zárja ki.”³⁴

Az országgyűlési képviselőkkel kapcsolatban a 2012. évi XXXVI. törvény az Országgyűlésről így rendelkezik: 87. § (1) A képviselő képviselői megbízatásával összefüggésben nem fogadhat el olyan ajándékot vagy más ingyenes juttatást, amely a mindenkori képviselői tiszteletdíj egyhavi összegét meghaladja. A képviselői tiszteletdíj 1/12-ed részének megfelelő értékhatárt meghaladó értékű ajándékokról és ingyenes juttatásokról a képviselő - a vagyonnyilatkozata részeként - kimutatást köteles vezetni.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt korlátozás nem vonatkozik a képviselőnek az Országgyűléstől, saját pártjától vagy képviselőcsoportjától, a pártok működését segítő tudományos, ismeretterjesztő, kutatási, oktatási tevékenységet végző alapítványtól, a képviselői munkájának ellátásához szükséges vagy azzal szoros összefüggésben lévő juttatásokra és ingyenes használatba kapott dolgokra. E juttatásokról és ingyenes használatba kapott dolgokról a képviselő - a vagyonnyilatkozata részeként - kimutatást köteles vezetni. Az ingyenesen használatba kapott dolgok a megbízatás megszűnését követően nem kerülhetnek ingyenesen a képviselő vagy a Polgári Törvénykönyv szerinti közeli hozzátartozója (a továbbiakban: közeli hozzátartozó) tulajdonába vagy további használatába.

³³ <http://www.lb.hu/hu/kollvel/39-bkv> (Letöltve: 2014-04-05)

³⁴ <http://www.lb.hu/hu/elvhat/14902006-szamu-bunteto-elvi-hatarozat> (2014-04-09)

Az Európai Unió Magyarországot érintő és vizsgáló antikorrupciós jelentése szerint a jövőben a következő pontokra kell figyelmet fordítani:

„1.) További tisztázást igényelnek a politikai pártok számvitelére és könyvelésére vonatkozó szabályok, valamint annak biztosítása, hogy minden más, a pártokhoz kapcsolódó szervezetet elszámolására és nyilvántartására sor kerül. A politikai pártok átláthatóságának, és a belső és független ellenőrzésének megerősítése, valamint az Állami Számvevőszék által elvégzett pártfinanszírozási ellenőrzés fokozása, akárcsak a szankciórendszer visszatartó erejének növelése.

2.) A teljes közbeszerzési eljárás során úgy központi, mint helyi szinten a független előzetes és utólagos ellenőrzések megerősítése. Az összeférhetetlenség megfelelő ellenőrzési rendszerének biztosítása, valamint a közkiadásokkal kapcsolatos összeférhetetlenségi rendelkezések terjedelmének kiszélesítése. Az ajánlatkérő hatóságok kezében lévő következetes és hatékony megelőzési eszközök továbbfejlesztése, különös hangsúlyt helyezve a helyi szintre. Az ellenőrző és állami közbeszerzési hatóságok közötti, valamint a bűnüldöző szervekkel való együttműködés javítása.

3.) A nemzeti és helyi szinten választott és kinevezett tisztségviselők vagyonynyilatkozata és összeférhetetlensége független ellenőrzési mechanizmusának és átláthatóságának fokozása. Átfogó etikai kódexek kidolgozása központi, regionális és helyi szinten a választott tisztviselők számára, amely kiterjed az összeférhetetlenség szempontjaira is, és megfelelő elszámoltatási eszközöket, valamint visszatartó erejű szankciókat biztosít az ilyen kódexek potenciális megsértése esetére. Az információhoz való hozzáférésre vonatkozó jogszabályok következetes és megfelelően széles körű értelmezésének biztosítása.

4.) Átfogó program kidolgozása az egészségügyi szektorban a közszférában foglalkoztatottak részére nyújtott hálapénz, díjazás vagy más informális kifizetés más gyakorlatának fokozatos megszüntetésére.”³⁵

³⁵http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/anti-corruption-report/docs/2014_acr_hungary_chapter_hu.pdf (Letöltve: 2014-04-01)

VI. Összehasonlítás

A két rendszer összehasonlítása során észrevehettünk alapvető hasonlóságokat és különbségeket. A személyi hatályra különösebben nem térnék ki, hiszen az FCPA egy jóval nagyobb volumenű törvény a magyar szabályozáshoz képest. Ennek ellenére láthatjuk, hogy mindkettő esetében igen tágan van értelmezve a személyi hatály, hiszen láthattuk, hogy az FCPA által szabályozott személyek 3 csoportra oszthatók. A magyar szabályozás nem írja le *expressis verbis* a csoportokat (azon kívül, hogy hivatalos személy, külföldi hivatalos személy) hiszen egyes esetekben a törvény hatálya alá tartozik elsősorban a gazdasági vesztegetés esetén a céggel egyéb szerződéses viszonyban álló személy is, tehát nemcsak a „dolgozó”.

Ami a legszembevetőbb, hogy egyik szabályozás esetében sincs szabályozva a kísérlet, hiszen ez felesleges is lenne. Mindkét esetben más az elkövetési magatartás tanúsításával befejezetté válik a bűncselekmény, tehát nem feltétel az, hogy az adott személy eljárása ténylegesen megvalósítsa a magatartást. Ez az elméleti megközelítés dicséretes és elméletben el is éri azt, ami a büntetőjog egyik alapvető feladata, a prevenciót, a megelőzést. Ettől függetlenül azonban láthatjuk, hogy akárcsak a korrupció, a korrumpáló személyek is fejlődnek és találnak kiskapukat a vesztegetés titkon tartásához.

Alapvető hasonlóság még, hogy a korrupciós bűncselekményeket (1-2 magyar kivételtől), kizárólag szándékosan lehet elkövetni, melyet egyébként az FCPA és a Kongresszus nagyon szépen definiált, miszerint olyan szándék vagy vágy, hogy helytelenül befolyásolják a címzettet. A szándékosság két alappillére az önkéntesség és a céltudatosság. Tehát az elkövetőnek tudatában kell lennie annak, hogy a cselekedete törvénybe ütközik. A Btk. a szándékosságot a következőképpen fogalmazza meg: 7. § Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki cselekményének következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik. Egyértelmű hasonlóságot vélhetünk felfedezni a két törvény megfogalmazásában. Ami ezzel szemben érdekes, hogy a Btk. a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli például a hivatali vesztegetésnél. 8. § Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bíz az elmaradásában, vagy cselekménye lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja. Ezek alapján a gondatlanul korrupciós bűncselekményt megvalósítani csak tudatos gondatlanságból lehet, hiszen az elvárható az adott szituációban a korrumpáló féltől, hogy nem kíván lebukni, ezért

kellőképpen körültekintően jár el, ezért az eshetőleges szándék úgy vélem nem lehetséges. Azonban az, hogy a gondatlanságot is büntetni rendeli, mintegy tágítja a büntetendő személyek körét.

A kormány korrupció megelőzési programja szerint jelen helyzetben a kiegyensúlyozott megközelítés az uralkodó gondolat, vagyis a megelőzési és büntetőjogi eszközök alkalmazása. Azzal alapvetően nincsen baj, hogy a magyar gyakorlat a büntetőjogi eszközök használatán nyugszik, azonban ez úgy vélem kevés. Egy ilyen mérvű problémát nem lehet néhány tényállásban megfogalmazni és elvárni azt, hogy majd megteszik hatásukat. A mai helyzet inkább keveredik a másik ponttal, mely a korrupció szabályozásának egyik állomása, mégpedig, hogy a döntéshozók nem szentelnek figyelmet a korrupció problémájának. Nem elég programokat létrehozni. Egy külön korrupcióellenes törvény, valamint egy a közigazgatásban létrehozott külön szerv, illetve emellett, mintegy – enyhe túlzással - felügyeleti szervként létrejövő szerv azok, amik megoldást jelenthetnek. Az amerikai Igazságügyi Minisztériumon belül elhelyezkedő Fraud Unit-hoz hasonló osztály létrehozása a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumon belül és emellett pedig egy független, önálló, csupán ellenőrzési jogkörrel rendelkező szerv létrehozása a megfontolandó. Ez a külön egység pedig sajátos jogköröket kaphatna, mint például a korlátlan pénzmozgás megfigyelése a hivatalos és külföldi hivatalos személyek számláján, amely ugyancsak vonatkozna a gazdasági életben részt vevő jogi személyekre és jogi személyiségekkel nem rendelkező szervezetekre is. Ennek részletes kigondolása már a közigazgatás területére vezet minket, azonban remek példát szolgáltat számunkra az FCPA, hiszen ott is láthatjuk, hogy a bejegyzett értékpapírra hivatkozva bármelyik cégnél eljárhat.

Hasonlóság még továbbá a jogtalan előny és a helytelen előny fogalmainak használata, továbbá, hogy minimális küszöbérték nincs meghatározva, véleményem szerint nem is szabad. Mind az FCPA, mind pedig a magyar bírói gyakorlat rendelkezik az üzletszerüségről. Az amerikai törvény szerint a kis fizetések is felvethetik a korrupció kérdését, ha azokat régóta és rendszeresen folyósítják. A magyar bírói gyakorlat szerint nem zárja ki az üzletszerűség megállapíthatóságát az elérni kívánt haszon jelentéktelen összege, illetve az ugyanolyan bűncselekmények egymástól viszonylag távol eső ismétlődése. Az 1990-es években került bele az FCPA-ba a jogtalan vagyoni előny visszaszolgáltatása, mely azóta is egyik szankciója. Ugyancsak hasonlóság a magyar szabályozással, hogy a Btk. is rendelkezik vagyonekobzásról abban az esetben, ha vagyon az adott vagy ígért vagyoni előny tárgya volt. Ezzel kapcsolatosan a Legfelsőbb Bíróság 78. számú Büntető Kollégiumi Véleményét emelném még ki. „I. Amennyiben a 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) XXVII.

Fejezete szerinti korrupciós bűncselekmény valamelyikének elkövetése során a passzív vesztegető az aktív vesztegetőtől a vagyoni előnyt megszerzi, vele szemben arra, mint a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyonra a Btk. 74. § (1) bekezdés a) pontja alapján vagyonekobbzást kell elrendelni. II. A Btk. 74. § (1) bekezdésének f) pontjára figyelemmel az ígért vagyoni előny tárgyára is vagyonekobbzást kell elrendelni. A passzív vesztegetővel szemben azonban nem lehet vagyonekobbzást elrendelni, ha a bűncselekmény elkövetése révén, vagy azzal összefüggésben nem szerezte meg a vagyoni előnyt; ilyenkor az intézkedést az ígért vagyoni előny tárgyára az aktív vesztegetővel szemben kell alkalmazni. Az ígért vagyoni előnyre a vagyonekobbzás elrendelésének azonban az aktív vesztegetővel szemben is csak akkor van helye, ha az ígért vagyoni előny tárgya az elkövetést megelőzően az elkövető rendelkezésére állt, és azt bizonyítottan arra szánta, hogy vagyoni előnyként a passzív vesztegetőnek juttassa. III. Amennyiben az aktív vesztegető birtokából már kikerült a vesztegetésre szánt vagyoni előny, de az még nem került a passzív vesztegető birtokába, a vagyonekobbzást a Btk. 74. § (1) bekezdésének f) pontja alapján az ígért vagyoni előny tárgyára az aktív vesztegetővel szemben kell elrendelni. IV. Nincs helye a Btk. 74. § (1) bekezdés f) pontja alapján az ígért vagyoni előny tárgyára vagyonekobbzás elrendelésének, ha annak tulajdonosa nem az elkövető, kivéve, ha a tulajdonos az elkövetésről előzetesen tudott.”³⁶

További kapcsolatot fedezhetünk fel a kimentő körülmények esetén. Igaz a Btk. nem tartalmazza ezeket, de a bírói gyakorlat szerint kimentő körülmény, ha a jogszabály megengedi (lásd hálapénz, habár ennek erkölcsi és büntetőjogi megítélése is igen eltérő) és ha nem veszélyezteti a hivatalos személy pártatlanságába vetett bizalmat. Az FCPA-ban az első megegyezik, miszerint kimentő körülmény, ha törvényes az átadás, az ajándékozás vagy a felajánlás, továbbá ha az ésszerű és jóhiszemű költség. Az utóbbi gondolatot továbbhaladva, az FCPA egyik meggondolandó intézménye az automatizált ajándékozási elszámolás, melyek az adott cégre vonatkozó konkrét irányelveket és eljárásokat írnak le adakozás, ajándékozás esetén. Ezt nevezi az FCPA ésszerű és jóhiszemű üzleti kiadás elvének.

Alkalmazandó még a különféle tesztek kidolgozása, mint például az FCPA-ban is megismertetett „jótékonyági hozzájárulás” teszt, mely 5 kérdést vizsgál a jótékonyági hozzájárulás esetén egy idegen országban: 1. *Mi a célja a kifizetésnek?* 2. *A kifizetés összhangban van-e a vállalat belső adományozási irányelveivel?* 3. *A kifizetés a külföldi tisztségviselő kérésére történt-e?* 4. *Van-e külföldi tisztségviselő, aki kapcsolódik a*

³⁶ <http://www.lb.hu/hu/kollvel/78-bkv> (Letöltve: 2014. március 3.)

jótekonysági hozzájáruláshoz, és ha igen, akkor a külföldi tisztségviselő hozhat-e olyan jellegű döntéseket, amelyek érintik a vállalkozást az adott országban? 5. A kifizetés feltétele-e az, hogy megkapjon valamilyen üzleti vagy egyéb juttatást?

Különbség az előbb ismertetett szervrendszerrel kapcsolatos felvetések. Az amerikai szabályozás esetén két szerv járhat el, az Igazságügyi Minisztérium és az Értékpapír- és Tőzsdefelügyelet. A magyar szabályozás esetében ez túl szerteágazó, a dekoncentráció éppen az ellentettjét éri el.

Lényegében összefoglalva, a magyar korrupciós bűncselekmények tényállásai sok hasonlóságot mutatnak az egyik legnagyobb erővel és hatalommal bíró amerikai korrupciós törvénnyel, ami azt jelenti, hogy jó irányba halad a szabályozás, azonban ismertetve lettek a hibák is, melyek meglehetősen ellehetetleníti a szabályozás sikerességét.

Záró gondolatok

A dolgozat célja a korrupcióellenes törvények összehasonlítása és a tanulság levonása, mely egyértelműen lehet pozitív is és negatív is. Láthattuk, hogy a Btk-ban használt fogalmak jórészt megegyeznek az FCPA-ban használt fogalmakkal, és azt is, hogy nem feltétlenül a törvények megfogalmazásával van a probléma. A fenti észrevételek építő jellegű kritikák, hogy elősegítsék a további fejlődést és segítsenek megtisztítani a társadalmat és a – a dolgozatban használt értelemben - „rendszert” a korrupció vírusától.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM

- [1.] 21 milliárdot fizet a Telekom Amerikában, in *Népszabadság*: http://nol.hu/gazdasag/21_milliardot_fizet_a_telekom_amerikaban?ref=sso (Letöltve: 2013. október 8.)
- [2.] *A kormány korrupció megelőzési programja 2014-2014.*
http://www.kormany.hu/download/e/da/70000/korruptio_megelozes_program_v1_01.pdf
(Letöltve: 2014. április 13.)
- [3.] *A Resource Guide to the U.S. Foreign Corrupt Practices Act*:
<http://www.justice.gov/criminal/fraud/fcpa/guide.pdf> (Letöltve: 2013. szeptember 25.)
- [4.] Az Európai Unió antikorrupció jelentése. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/anti-corruption-report/docs/2014_acr_hungary_chapter_hu.pdf (Letöltve: 2014. április 1.)
- [5.] *Black Money*: <http://video.pbs.org/video/1114436938/>
- [6.] *Criminal information*: <http://www.scribd.com/doc/76741082/Magyar-Information>
(Letöltve: október 1.)
- [7.] DR. SÁNTHA GYÖRGY: *A korrupcióról, a korrupció elleni küzdelemről, a korrupciós kockázatok felméréséről* -
http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:-2-ly4Y5BTEJ:integritas.asz.hu/uploads/files/Korruptiorol_SanthaGy_0217.ppt+&cd=3&hl=hu&ct=clnk&gl=hu&client=firefox-a (Letöltve: 2013. október 8.)
- [8.] GEORGE T. ABED – SANJEEV GUPTA: *Governance, Corruption & Economic Performance*, 2002, International Monetary Fund, Washington, D.C.
- [9.] GOMBÁR CSABA – HANKISS ELEMÉR – LENGYEL LÁSZLÓ – VOLOSIN HÉDI: *Írások a korrupcióról*, 1998, Helikon – Korridor, Budapest.
- [10.] HOLLÁN MIKLÓS előadása, egyetemi docens: *Anti-korrupciós képzések a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen*. Budapest, 2013. november 8. „*Korrupciós bűncselekmények az új magyar Büntető Törvénykönyvben*”
- [11.] *Ismertető az ügyről*: <http://www.sec.gov/news/press/2011/2011-279.htm> (Letöltve: 2013. október 2.)
- [12.] *Korrupció Magyarországon I.*, 2000, Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület East-West Management Institute, Budapest.
- [13.] Közigazgatási olvasmányok: DR. SZENTE ZOLTÁN: *Korrupciós jelenségek az önkormányzati közigazgatásban*, 2007, KSZK ROP 3.1.1. Programigazgatóság, Budapest.
- [14.] Kúria - <http://www.lb.hu>

- [15.] *Polgári kereset a cégek ellen:*
<http://www.sec.gov/litigation/complaints/2011/comp22213-co.pdf> (Letöltve: 2013. október 2.)
- [16.] *Polgári kereset a cég vezetői ellen:*
<http://www.sec.gov/litigation/complaints/2011/comp22213-ex.pdf> (Letöltve: 2013. október 2.)
- [17.] *The FCPA Blog:* <http://www.fcpablog.com/blog/tag/magyar> (Letöltve: 2013. október 2.)
- [18.] *U.S. Foreign Corrupt Practices Act (hungarian):*
<http://www.justice.gov/criminal/fraud/fcpa/docs/fcpa-hungarian.pdf> (Letöltve: 2013. október 8.)
- [19.] *Újabb per indulhat a Telekom balkáni szerződése miatt -*
http://figyelo.hu/cikk_print.php?cid=383625 újabb per indulhat a telekom balkani szerzod
esei miatt (Letöltve: 2014. március 1.)